

TÜRK KAMU PERSONELİ GÖZÜNDEN YOLSUZLUK: NEDENLERİ, ETKİLERİ, SONUÇLARI VE ALINABİLECEK TEDBİRLER ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Muhammed Enes KAN¹

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de yolsuzluk olgusunun kamu görevlileri gözünden incelenmesi, yolsuzluğun nedenleri, etkileri ve yolsuzlukların engellenmesine yönelik alınabilecek tedbirlerin araştırılmasıdır. Çalışma nitel araştırma desenine göre tasarlanmış ve fenomenoloji yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın verileri kamu görevlileri ile gerçekleştirilen mülakatlar sonucu elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle, NVIVO 14 paket programının da yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda; Türk kamu personelinin yolsuzluğun yönetsel nedenlerinde denetim ve cezai düzenlemelerin yetersizliğine, ekonomik nedenlerinde maaşların düşüklüğü ve ülke ekonomisindeki bozukluğa, sosyo-kültürel nedenlerinde ise toplumdaki ahlaki yozlaşmaya vurgu yaptığı görülmektedir. Birçok kamu görevlisi yolsuzlukların kamu görevlilerine ve devlete karşı güveni azalttığını dile getirmektedir. Ayrıca kamu görevlileri yolsuzlukların önlenmesi için yasal mevzuatta düzenlemelerin yapılarak cezaların artırılmasını ve denetimlerin artırılarak daha da etkin bir şekilde yürütülmesini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yolsuzluk, Türkiye’de Yolsuzluk, Yolsuzluk Nedenleri, Yolsuzlukların Etkileri, Kamu Yönetimi ve Etik.

JEL Sınıflandırması: D73, H83, H41

CORRUPTION FROM THE PERSPECTIVE OF TURKISH CIVIL SERVANTS: A QUALITATIVE STUDY ON THE CAUSES, EFFECTS, CONSEQUENCES AND MEASURES THAT CAN BE TAKEN

Abstract

The aim of this study is to examine the phenomenon of corruption in Turkey from the perspective of public officials, to investigate the causes and effects of corruption and the measures that can be taken to prevent corruption. The study was designed according to the qualitative research design and was carried out with the phenomenology method. The data of the study were obtained as a result of interviews with public officials. The obtained data were analyzed with the descriptive analysis method, with the help of the NVIVO 14 package program. As a result of the study; It is seen that Turkish public personnel emphasize the inadequacy of inspection and penal regulations as administrative reasons for corruption, low salaries and the disorder in the country’s economy as economic reasons, and moral decay in society as socio-cultural reasons. Many public officials state that corruption reduces trust in public officials and the state. In addition, public officials recommend that regulations be made in the legal legislation to prevent corruption, penalties be increased, and inspections be increased and carried out more effectively.

Keywords: Corruption, Corruption in Turkey, Causes of Corruption, Effects of Corruption, Public Administration and Ethics.

JEL Sınıflandırması: D73, H83, H41

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, meneskan@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9786-9858

1. Giriş

Geçmişten bugüne dünyanın hemen her ülkesinin ortak problemlerinden biri olan yolsuzluk olgusu (Wraith ve Simpkins, 1963: 171) hem devlete hem de topluma önemli etkileri olan karmaşık bir olgudur. Bir takım olumlu etkileri olduğunu savunanlar olsa da (Lui, 1985) yolsuzluklar genellikle olumsuz etkileri ile bilinmektedir (Mauro, 1998). Konuya ilişkin literatür incelendiğinde yolsuzlukların ekonomiye önemli ölçüde zarar verdiği görülmektedir. Yolsuzluklar ekonomik büyümeyi olumsuz etkiler ve fakirliği artırır (Gupta vd., 1998), enflasyonu tetikler (Mishra, 2019), kamu harcamalarını artırır (Giray, 2005), vergi gelirlerini düşürür (Knack ve Keefer, 1995), gelir eşitsizliğine neden olur (Mo, 2001). Yolsuzluklar sadece ekonomiye zarar vermekle kalmaz toplumsal yozlaşmaya da neden olur. Yozlaşmış toplumlarda bencillik artmakta kardeşlik ortamı zarar görmektedir (Dobel, 1978). Ayrıca yolsuzluklar kişilerin devlete olan güvenlerini de zedelemektedir (Skolnik, 2021).

Hemen her ülkenin ortak sorunu olması ve hem devlete hem de topluma birçok alanda olumsuz etkileri bulunması nedeniyle yolsuzluk konusu bilim insanlarının da ilgisini çekmiştir. Konunun farklı yanlarını ele alan, nedenlerini araştıran, farklı unsurlara etkilerini tespit etmeye çalışan, ilişkili olduğu kavramları ortaya koymayı amaçlayan ve önlemeye yönelik tedbirleri araştıran birçok farklı çalışma gerçekleştirilmiştir (Tanzi, 1998; Quah, 2003; Braun ve Di Tella, 2004; Dong ve Torgler, 2013; Yehoue, 2007; Karagöz ve Karagöz, 2010; Erdoğan, 2020).

Yolsuzluklar Türkiye'nin de önemli problemlerinden biridir. Bu durum konuyu Türkiye örneğinde ele alan birçok farklı çalışmada, uluslararası örgütlerin raporlarında, sivil toplum örgütlerinin konu ile ilgili çalışmalarında açıkça görülmektedir. Sorunların giderilmesinde nedenlerin tespit edilmesi oldukça önemlidir. Yolsuzlukların yok edilmesinde veya en azından azaltılmasında da yolsuzluk nedenlerinin tespit edilmesi oldukça değerlidir. Çünkü yolsuzluklara yol açan nedenler, devleti ve vatandaşları çok çeşitli alanlarda olumsuz olarak etkilemektedir. Bu durum bu çalışmanın da temel motivasyon kaynağı olmuştur. Türkiye'de yolsuzlukların nedenleri, devlet ve toplumla etkileri ile yolsuzlukların önlenmesi için alınabilecek tedbirler Türk kamu yönetiminde çeşitli kademelerde görev yapan kamu görevlilerinin düşünceleri ışığında incelenmiştir. Nitel araştırma desenine göre tasarlanan çalışmada veriler amaçlı örnekleme yöntemiyle, mülakat tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Katılımcılar kamuda farklı meslek dallarında görev yapan kamu görevlileri arasından gönüllük esasına göre seçilmiştir. Elde edilen veriler nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir veri analiz yöntemi olan betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Kamu görevlileri devlet-vatandaş ilişkilerinde bir köprü görevinde olan ve vatandaşlarla birlikte yolsuzluk fiilinin öznesi konumunda bulunan kişilerdir. Söz konusu bireylerin yolsuzluğa ilişkin algıları, konunun anlaşılmasında ve derinlemesine analiz edilmesinde oldukça önemlidir. Kamu görevlilerinin konu hakkındaki algı ve tecrübeleri ışığında gerçekleştirilen bu çalışma bu yönüyle önemlidir ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve ve Literatür İncelemesi

2.1. Yolsuzluk Kavramı

Oldukça geniş bir yelpazedeki davranışların genel adı olan yolsuzluk kavramı Dünya Bankası tarafından *"bir kamu otoritesinin kişisel çıkar sağlamak amacıyla kötüye kullanılması"* (World Bank, 1999) olarak tanımlanmaktadır. Birçok farklı olguyu içerisinde barındırmasından dolayı literatürde yolsuzluğa ilişkin çeşitli tanımların yapıldığı görülmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır;

"Kamu personelinin para ya da başka bir mal karşılığında ayrıcalıklı işlem gerçekleştirmesine yolsuzluk denir." (Caiden, 1968)

"Yolsuzluk, tekel gücü kazanma arzusu ve kamusal şeffaflık toplamından kamu yöneticisi sorumluluğunun çıkarılmasıdır." (Klitgaard, 1988).

"Kişisel kazanç sağlamak amacıyla, kamu mallarının kamu görevlilerince satışına, kamu yolsuzluğu" (Shleifer ve Vishny, 1993).

Yolsuzluğa ilişkin yapılan onlarca tanım olmasına rağmen, tanımların ortak noktasında kamusal malların kişisel çıkarlar için kullanımının bulunduğu görülmektedir. Benzer şekilde bir diğer ortak nokta da yolsuzluk ilişkisinin genellikle iki tarafının bulunması ve bir değiş tokuşu içermesidir. Kamu gücünü elinde bulunduran kişi kendisine sağlanacak herhangi bir fayda karşılığında bu gücü kullanmaktadır. Elde edilen bu çıkar maddi olabileceği gibi maddi olmayan (makam, siyasi çıkar vb.) kazanımlar da olabilmektedir (Özsemerci, 2003: 6).

Bir yolsuzluk ilişkisinde dört temel unsur mevcuttur. Bunlar yetki, yetkiyi veren kurallar, kuralların ihlal edilmesi ve çıkar unsudur. Yetkiden kasıt kişiye verilen karar alma gücüdür. Kişi yetkisini ise çeşitli kurallardan almaktadır. Söz konusu kurallar yolsuzluğun ikinci unsurudur. Yolsuzluklar bu kuralların ihlal edilmesinden doğmaktadır. Bu kuralların ihlal edilmesinde kişinin motivasyonu olan çıkar unsuru da yolsuzluğun dördüncü unsurudur (Tarhan vd., 2006: 24). Yolsuzlukların hemen hemen hepsi söz konusu bu dört unsurun bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir.

Birçok farklı türü olan yolsuzlukların bazıları rüşvet, zimmet, irtikap, kayırmacılık, lobicilik, patronaj, oy ticareti, dolandırıcılık, kara para aklama, görevi kötüye kullanmadır. Yolsuzluk sayısının bu kadar fazla olması yolsuzlukları inceleyen bilim insanlarının yolsuzluğu çeşitli sınıflandırmalar yapmaya itmiştir. Büyük yolsuzluk ve küçük yolsuzluk (Hutchinson, 2005: 3), iç yolsuzluk ve dış yolsuzluk (Klitgaard, 1988: 20), doğrudan cezai yaptırıma bağlanan yolsuzluk ve doğrudan cezai yaptırıma bağlanmayan yolsuzluklar bu sınıflandırmalardan bazılarıdır. Buna rağmen yolsuzluğa ilişkin yapılan sınıflandırmalardan en sık kullanılanı siyasi yolsuzluk ve yönetsel yolsuzluk ayrımıdır (Berkman, 2009: 21). Siyasal yolsuzluk kişinin siyasi fonksiyonlardaki kamu yetkisini şahsi çıkarları için kullanması iken yönetsel yolsuzluk idari işlevlere ilişkin kamu yetkisinin kişisel menfaatler için kullanılmasıdır (Berkman, 2009: 22).

Yolsuzlukların önlenmesinde yolsuzluğa yol açan faktörlerin tespit edilmesi oldukça önemlidir. Bu durumun bilincinde olan bilim insanları yolsuzlukların sebeplerini tespit edebilmek için birçok çalışma gerçekleştirmiştir. Yolsuzluğun birçok farklı nedeninin var olması, yolsuzluk nedenlerinin sınıflandırılarak incelenmesine neden olmuştur. Yolsuzluğun nedenlerine yönelik yapılan sınıflandırmalardan en sık kullanılanı ekonomik, yönetsel ve sosyo-kültürel nedenlerdir (Tarhan vd., 2006: 50). Yolsuzluklara hem en fazla neden olan hem de yolsuzluklardan en fazla etkilenen alanlardan biri ekonomidir. Özellikle küreselleşmenin artması ekonomik alanda birçok farklı yolsuzluk türüne kapı aralamıştır (Özsemerci, 2003). Yapılan birçok çalışma düşük maaşlar (Kumssa, 2015), enflasyon (Mishra, 2019), yüksek vergi oranları (Oktar, 2003), kayıt dışı ekonomi (Işık ve Acar, 2003) gibi ekonomik nedenlerin yolsuzluklara neden olduğunu ortaya koymuştur. Kaldı ki bu tarz ekonomik değişkenler diğerlerini de etkileyerek sorunları daha da derinleştirebilmektedir (Şeren ve Saraç, 2023). Yolsuzluklar yönetim süreçlerinde meydana geldiğinden yolsuzlukların bazı nedenleri de yönetseldir. Literatür incelendiğinde yolsuzlukların bürokrasi (Tarhan vd., 2006), merkeziyetçilik (Örnek, 1988), hesap verilebilirlik ve şeffaflık eksikliği (Hasanoğlu ve Aliyev, 2007) gibi yönetsel nedenlerle de ortaya çıktığı görülmektedir. Yolsuzluk nedenlerine ilişkin son sınıflandırma ise sosyo-kültürel nedenlerdir. Yolsuzluk konusundaki literatür incelendiğinde yolsuzlukların hediye verme alışkanlığı gibi toplumsal alışkanlıklardan (Olivier de Sardan, 1999), toplumun kamu görevlilerine bakış açısından (Hasanoğlu ve Aliyev, 2007: 28), kentlerde nüfus artışı ve göç olgusu (Gerni vd., 2012) gibi sosyo-kültürel nedenlerden de kaynaklanabildiği görülmektedir.

2.2. Türkiye’de Yolsuzluk

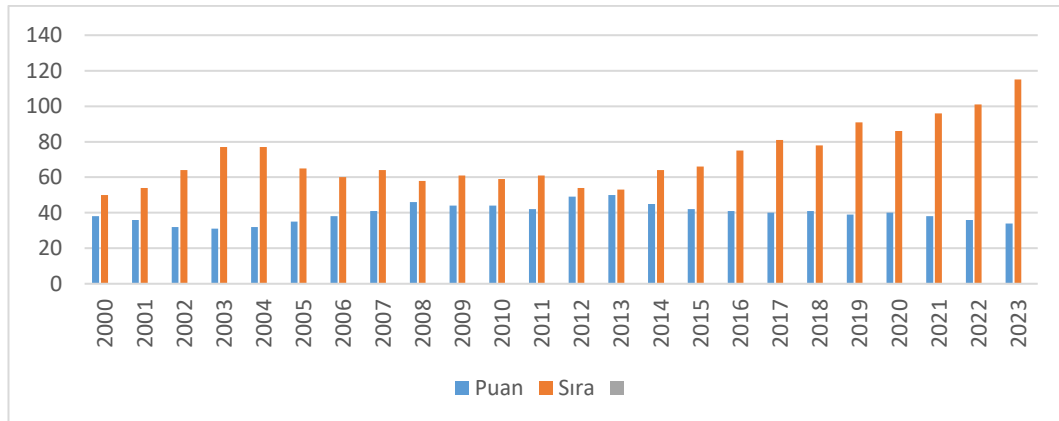
Yolsuzluk olgusu bir tarihsel süreç içerisinde ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel gelişmelerle ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bugün var olan yolsuzluğun kökenleri aslında geçmişte yaşanan gelişmelere dayanmaktadır. Türkiye’de yolsuzluk olgusu da incelenirken özellikle Osmanlı’dan alınan mirasın da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Özellikle son dönemin savaş koşulları, iase teminindeki zorluklar, ekonomik problemler, karaborsacılık ve komisyonluk başta kayırmacılık olmak üzere birçok yolsuzluk türünün artmasına neden olmuştur. Bu miras erken

dönem Cumhuriyet yıllarına da tesir etmiştir. Her ne kadar serbest ekonomi modeli benimsenmiş gibi görünse de özel girişimciler için imkanların sınırlı olması devlet himayesinde bir girişimciliğe yol açmış ve Müslüman bir burjuvazi oluşturulmaya çalışılmıştır. Siyaset ve bu burjuvazi arasındaki dengeli ilişki İkinci Dünya Savaşı'na kadar varlığını sürdürmüştür. Milli burjuvazinin oluşturulması için yapılan bu çabalar bazı siyasilerin zenginleşmesinde ve bürokrat-iş adamı geleneğinin doğmasına yol açmıştır (Akgün, 2008).

Türk siyaseti, 1945 yılında hem uluslararası hem de ulusal dinamiklerin etkisiyle önemli bir dönüşüm sürecine girmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası, dünya genelinde batı demokrasisi otoriter rejimlere ve tek parti yönetimlerine karşı galip gelmiştir. Aynı zamanda, Türkiye'de Cumhuriyet Halk Partisi'ne yönelik muhalefet, toplumun çeşitli kesimlerinde derinleşerek yaygın hale gelmiştir. Bu gelişmeler, çok partili hayata geçişin ilk adımlarının 1945-46 yıllarında atılmasına zemin hazırlamıştır (Kantar, 2020: 126). Çok partili hayata geçildiği 1946 yılından sonra da Türkiye'de yolsuzluk söylentileri sürekli devam etmiştir. Bakanların ve birçok kamu personelinin adı yolsuzluk olaylarına karışmıştır. Çok partili hayata geçiş sonrası 1950'li yıllardan itibaren popülist politikalar artmıştır. 1960 ve 1970'li yıllarda bürokrasinin siyasallaşması ivme kazanmış, siyasal kayırmacılık ve nepotizm yaygınlaşmıştır. Artan yolsuzluk olayları nedeniyle TBMM'ye de birçok soru önergesi verilmiştir. Buna rağmen yüce divana kadar ulaşan bir yargılanma yaşanmamıştır. Tüm bu gelişmeler bürokrasi ve toplumdaki ahlaki değerlerin aşınmasına yol açmıştır. 12 Eylül 1980 darbesi sonrası geçmişteki bazı siyasi yolsuzluk soruşturmaları açılmış bazı bakanlar yüce divanda mahkûm edilmiştir. 1980'li yıllardan sonra Türkiye'nin makroekonomik performansı kötüleşmiş, gelir dağılımı bozulmuş ve siyaset kredi kaybetmiştir. Buna ilaveten F-16 savaş uçağı alımında rüşvet, İstanbul Bankası yolsuzluğu, Jaguar olayı, Karayolları Yolsuzluğu, İSKİ yolsuzluğu, İLKSAN yolsuzluğu, TÜRK BANK yolsuzluğu, hayali ihracat yolsuzluğu gibi olaylar gündemi meşgul etmiştir. 1980'li yıllar sonrası izlenen dışa açık ekonomik yapılanma politikasındaki kredi ve fon politikaları devlet harcamalarının denetlenmesini daha da zorlaştırarak yolsuzluklara yardımcı olmuştur. Hazinesinin iç ve dış borç yükünün de artmasıyla gelir dağılımı da bozulmuş enflasyonist ortam yolsuzluklara uygun koşullar yaratmıştır (Tarhan vd., 2006: 38-40).

Türkiye'nin yolsuzluklar konusundaki kötü karnesi uluslararası kurumların raporlarında da ortaya konulmuştur. Dünyada doğrudan yolsuzluklarla mücadele için kurulmuş tek uluslararası kuruluş olan Uluslararası Şeffaflık Örgütü her yıl dünya ülkeleri için yolsuzluk endeksi yayınlamaktadır. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün yıllık raporları incelendiğinde, Türkiye'nin son 10 yılda en çok puan kaybeden ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün raporlarında Türkiye'nin yıllara göre aldığı puanlar ve sıralamadaki yeri Grafik 1'de sunulmuştur.

Grafik 1: Uluslararası Şeffaflık Örgütü Raporlarına Göre Türkiye'nin Yıllara Göre Aldığı Puanlar ve Sıralamadaki Yeri

Kaynak: (Transparency International, 2023).

Grafik 1 incelendiğinde Türkiye’nin 2023 yılında aldığı 34 puan ile yolsuzluk endeksi sıralamasında bugüne kadarki en kötü sıralamaya sahip olarak 115. sıraya gerilediği görülmektedir. Türkiye bu puanı ile Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile karşılaştırıldığında, 27 üye ülkenin de gerisinde kalmıştır (Transparency International, 2023). Tüm bunlar yolsuzluğun Türkiye’de hala devam eden ve çözülmesi gereken sorunların başında geldiğini göstermektedir.

2.3. Yolsuzluğun Nedenlerine İlişkin Literatür İncelemesi

Dünyanın en eski ve en yaygın problemlerinden biri olan yolsuzluk olgusu, bilim insanlarının da üzerinde sıklıkla çalıştığı bir konu olmuştur. Yolsuzluğun nedenlerini araştıran çalışmalar incelendiğinde gerek yerli gerekse yabancı literatürde birçok farklı çalışmanın gerçekleştirildiği görülmektedir.

Yolsuzluğun nedenlerini belirlemeye çalışan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların birçoğunun çeşitli sayısal verileri (ekonomik göstergeler, yolsuzluk algı indeksi, çeşitli istatistikler vb.) nicel analizlere tabi tutarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Özellikle konuyu Türkiye ölçeğinde ele alan güncel akademik çalışmaların zaman serisi ve panel veri analizi gibi ekonometrik modellerden faydalandığı görülmektedir. Kutluay Tutar ve arkadaşları yolsuzluk ve ekonomik büyüme ilişkisini Türkiye örneği üzerinde incelemiştir. 1995-2020 yıllarını kapsayan verilerle zaman serisi analizi gerçekleştiren yazarlar yolsuzluğun ekonomik büyümeyi negatif yönlü etkilediğini bildirmiştir. Ünal Karakuş (2023) maliye politikası araçlarının yolsuzluk algısı üzerindeki etkisini Türkiye örneği üzerinden incelediği çalışmada, 1999-2022 yılları arasında kamu harcamaları, vergi yükü, borçlanma, kişi başına düşen büyüme ve işsizlik göstergelerinin yolsuzluk algı endeksi üzerindeki etkisini en küçük kareler yöntemi ile analiz etmiştir. Yazar, kamu harcamaları, işsizliği azaltmaya yönelik politikalar ve kişi başına düşen GSYH’de meydana gelen artışın yolsuzluk algısını olumlu yönde etkilediğini bildirmiştir. Eroğlu ve Özen (2023), OECD ülkelerinde yolsuzluk ve belirleyicileri araştırdıkları çalışmada 2014-2020 yıllarına ait yolsuzluk ve yolsuzlukla ilişkili seçilmiş değişkenlere ait verileri kullanmıştır. Yazarlar aynı yolsuzluk nedenlerinden etkilenen ülkelerin benzer siyasi, iktisadi ve mali tecrübelerle sahip olduklarını bildirmiştir. Efeoğlu ve Emsen (2021), seçtikleri 17 ülke için kamu harcama alt kalemleri ve yolsuzluk ilişkilerini panel veri analiz yöntemiyle araştırmış, çalışma sonucunda kamu harcamalarındaki artışların yolsuzluğu artırdığını bildirmiştir. Beşel ve Savaşan (2014), Türkiye’de ekonomik büyüme ve yolsuzluk ilişkisini ekonometrik yöntemler kullanılarak analiz etmiş ve çalışma sonucunda ekonomik büyümeden yolsuzluklara doğru ve tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunduğunu bildirmişlerdir. Solak (2012) tez çalışmasında Türkiye’de işsizlik ile sanayi istihdam oranı, asgari ücret ve yolsuzluk arasındaki ilişkiyi En Küçük Kareler (EKK) yöntemi ile araştırmıştır. Yazar çalışma sonucunda sanayi istihdam oranı ile asgari ücretin işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı; buna karşın yolsuzluk oranı ile işsizlik arasında anlamlı ve güçlü bir negatif ilişki olduğunu bildirmiştir. Karagöz ve Karagöz (2010), Türkiye örneğinde yolsuzluk, ekonomik büyüme ve kamu harcamaları arasındaki ilişki ekonometrik yöntemler kullanılarak incelemiş, yapılan analizler sonucunda ekonomik büyüme ile yolsuzluk arasında, büyümeden yolsuzluğa doğru bir nedensellik olduğunu bildirmişlerdir. Bayar (2010) Türkiye’de yolsuzluğun muhtemel sebeplerini ortaya koymak üzere zaman serisi analizi ile gerçekleştirdiği çalışma sonucunda, Türkiye’nin ekonomik açıdan dışa açılmasıyla yolsuzluk vakalarının arttığını ve enflasyondaki artış ile işsizlikteki artışın da yolsuzluğu artıran faktörler olduğunu bildirmiştir.

Yolsuzluğun nedenlerinin dünyanın farklı ülkeleri üzerinden incelendiği çalışmalarda da sayısal verilerin sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Yapılan birçok akademik çalışma yolsuzluğa neden olduğu düşünülen faktörlerin istatistiki verileri ile ekonometrik modeller kurularak gerçekleştirilmiştir. Hıçkiran (2025), 2012-2023 dönemi için 52 gelişmekte olan ülke örneğinde enflasyonun yolsuzluk algısı üzerindeki etkisini ekonometrik model kurarak test etmiş, yüksek enflasyon oranlarının ekonomik istikrarsızlık yaratarak kamu kurumlarının etkinliğini zayıflatmakta ve yolsuzluğu artırmakta olduğunu bildirmiştir. Marino (2025), 112 ülkenin yolsuzluk algısı ve hukukun üstünlüğü verilerini kullanarak ekonometrik analizler gerçekleştirmiş ve çalışma

sonucunda yolsuzluğun artmasının devlet müdahalesini artırdığını ve bu durumun rüşvetin maliyetini etkileyerek yolsuzluğun seviyesinin tekrar artırdığını bildirmiştir. Nguyen ve Nguye (2025), Vietnam'daki yolsuzlukla mücadele çabalarını inceledikleri çalışmada, Vietnam'daki kurumsal yolsuzluk çerçevesini kullanarak hem nitel (hükümet raporları) hem de nicel (istatistiksel) verileri kullanmışlardır. Çalışma sonucunda yolsuzlukla mücadele kurumsal yapılarının zayıf kaldığını ve bağımsız bir yolsuzlukla mücadele ajansı şeklinde yeniden yapılandırılması gerektiğini bildirmişlerdir. Gülmez vd. (2024), MİNT ülkelerinde yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiş, ekonomik büyüme (GDP) ve enflasyon (INF) ile yolsuzluk algı endeksi (CORR) verilerini panel veri analizine tabi tutmuştur. Yazarlar çalışma sonucunda yolsuzluk ve ekonomik büyüme arasında doğrusal olmayan bir ilişki tespit ettiklerini bildirmiştir. Sakuntala ve arkadaşları (2024), Hindistan'da yolsuzluğu incelediği çalışmada yolsuzluğun nedenlerine odaklanmamış, önlemek için teknolojinin nasıl kullanılabileceğini araştırmışlardır. Yazarlar nitel araştırma yöntemlerinden faydalandıkları (hem literatür taraması hem vaka çalışması hem de mülakatlar yaparak) çalışmada e-yönetim, blockchain ve yapay zekanın yolsuzluğu azaltma potansiyelini vurgulamıştır. Dutulescu ve Nisulescu-Ashrafzadeh (2016), Romanya'nın tüm illerine ilişkin 2010-2014 yıllarını kapsayan çeşitli istatistik verileri kullanarak nicel analizler gerçekleştirmiştir. Yazarlar çalışma sonucunda yolsuzlukların nedenleri olarak, yargının verimsizliği, eğitim seviyesi düşüklüğü ve yoksulluğa dikkat çekmişlerdir. Garduno (2019), polis memurları arasındaki yolsuzluğun nedenlerini araştırdığı çalışmayı polisler anket uygulayarak gerçekleştirmiş, yazar çalışma sonucunda iş tatminsizliği ve yolsuzlukların toplumda yerleşmiş olmasının en önemli yolsuzluk nedenleri olduğunu bildirmiştir. Othman ve arkadaşları (2014), Malezya'da yolsuzluğun nedenlerini arkadaşları çalışmada politika uygulayıcısı devlet temsilcileri ve üst düzey kamu görevlilerinden mülakat tekniği ile veri toplamıştır. Yazarlar çalışma sonucunda güç, gücün yarattığı fırsatlar ve ahlaki kirliliğin yolsuzlukların temel nedenleri olduğunu bildirmiştir. Dong ve Torgler (2013), Çin'deki yolsuzluğun nedenlerini araştırdıkları çalışmada illere ait verileri kullanarak panel veri analizi gerçekleştirmiştir. Yazarlar çalışma sonucunda eğitim seviyesinin düşüklüğü, ticari açıklar, kamu yönetiminde gizlilik ve medyanın yetersizliğini yolsuzlukların nedenleri arasında sıralamıştır.

Yolsuzluğun nedenlerine ilişkin güncel ulusal ve uluslararası araştırmalar incelendiğinde, birçoğunun istatistik veriler ile ekonometrik modeller kullanılarak gerçekleştirildiği az sayıda nitel çalışmanın ise yolsuzlukların nedenlerinden çok etkileri ve yolsuzlukları önleme tedbirlerine ilişkin olduğu görülmektedir. Bu çerçevede Türkiye'de kamu yönetiminin çok farklı meslek dallarında görev yapan kamu görevlilerinden elde edilen veriler ile gerçekleştirilen bu çalışma seçmiş olduğu araştırma deseni ve örneklemiyle literatürden farklılaşmaktadır. Bu nedenle çalışmanın sonuçlarının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Yöntem

Bu çalışmanın amacı Türk kamu yönetiminde yolsuzluğun kamu görevlilerinin algıları ve tecrübeleri üzerinden incelenmesi, yolsuzlukların nedenleri, etkileri ve yolsuzluklara karşı alınabilecek önlemler konusunda kamu personelinin fikirlerinin araştırılmasıdır. Yaptıkları işler nedeniyle yolsuzluk eylemleri ile karşılaşma ihtimalleri yüksek olan kamu çalışanlarının yolsuzluğa ilişkin deneyimlerinin tespit edilmesi, yolsuzlukları anlama, nedenlerini belirleme ve yolsuzlukları azaltmak için alınacak tedbirleri tespit etme açısından oldukça önemlidir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) yaklaşımı kullanılmıştır. Fenomenoloji, insanların belli bir kavramla ilgili anlayışlarını, o kavrama bakış açılarını veya algılarını ifade etmelerine yardımcı olan ve bu fenomeni ne şekilde deneyimlediğini tanımlamakta kullanılan bir yöntemdir (Rose vd., 1995: 1124). Algı ise, duyu organları aracılığıyla edinilen duygusal bilgilerin zihinde şekillendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Akova ve Aslan, 2018: 131). Bu fenomenolojik araştırmada ise araştırmanın konusu kamu görevlilerinin Türk kamu yönetiminde yolsuzluğa ilişkin algı ve deneyimleridir.

3.1. Çalışma Grubu

Çalışma örnekleme amaçlı örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Amaçlı örnekleme araştırmacının amacına uygun olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek araştırma

yapılmasını sağlayan bir örnekleme tekniğidir. Amaçlı örnekleme araştırılan konuyla ilgili belli özellikleri taşıyan ve o olay hakkında deneyimi bulunan kişilerin tercih edilerek, araştırılan olayı anlamaya, ilişkileri keşfetmeye ve açıklamaya çalışmaktır (Büyükoztürk vd., 2012). Bu çalışmanın amacına uygun olarak çalışma kapsamına alınan kişiler, kamu görevlilerinden gönüllülük ilkesi esasıyla seçilmiştir. Farklı meslek gruplarının yolsuzluğa ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla kamu görevlilerinin farklı meslek gruplarından olmasına dikkat edilmiştir. Bu kapsamda farklı meslek gruplarından (savcı, kaymakam, polis memuru, infaz koruma memuru, hekim, akademisyen, belediye personeli, komiser, hemşire, göç uzmanı, göç uzman yardımcısı, öğretmen, mutemet, bankacı) kamu görevlileri çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplam yöntemi olarak görüşme (mülakat) yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi insanların olaylar veya olgular hakkındaki fikirleri, tecrübeleri, algı ve değerlerinin belirlenmesinin amaçlandığı çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Fossey vd., 2002: 727). Görüşme yöntemi yapılandırılmış görüşmeler, yapılandırılmamış görüşmeler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler olarak üçe ayrılmaktadır. Yapılandırılmış görüşmeler araştırmacının soruları en başından hazırladığı ve bu soruların dışına çıkmadığı görüşmeler iken yapılandırılmamış görüşmeler daha doğaçlama ve görüşmenin gidişatına göre şekillenen görüşme yöntemidir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ise tanımlanan konu başlıklarına uygun olarak hazırlanmış soruların araştırmacı eşliğinde yanıtlandığı ve araştırmacının öğrenmek istediği konuya yoğunlaşmasını sağlayan, kısıtlı da olsa araştırmacıya bir hareket alanı sunan yöntemdir (Qu ve Dumay, 2011: 246). Çalışmada araştırmanın amacına uygun olarak soruların önceden hazırlanması ve araştırmacıya sorular yanıtlanırken hareket alanı sağlaması nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formunun ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölüm ise araştırmacı tarafından araştırmanın amacına uygun olarak, literatürde sıklıkla yolsuzluk nedenleri olarak ifade edilen idari, ekonomik ve soso-kültürel nedenlerini (Tarhan vd., 2006: 50) tespit etmeyi amaçlayan ve yolsuzlukların etkileri ile yolsuzlukların önlenmesi için alınabilecek tedbirleri sorgulayan aşağıdaki sorulardan oluşmaktadır.

- S.1. Sizce Türkiye’de yolsuzlukların idari nedenleri nelerdir?
- S.2. Sizce Türkiye’de yolsuzlukların ekonomik nedenleri nelerdir?
- S.3. Sizce Türkiye’de yolsuzlukların sosyo-kültürel nedenleri nelerdir?
- S.4. Sizce Türkiye’de yolsuzlukların kurumsal ve toplumsal etkileri veya sonuçları nelerdir?
- S.5. Sizce Türkiye’de yolsuzlukları önlemek için neler yapılmalıdır?

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılacak kamu personelleri ile ön görüşme yapılarak kendilerinden randevu alınmış ve görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Mülakat soruları katılımcılara sözlü olarak sorulmuş ve açıklanmış, verilen cevaplar ise araştırmacı tarafından not edilirken ses kaydı da alınmıştır. Verilerin analizi sürecine katılımcıların verdikleri cevapların bilgisayar ortamına aktarılması ile başlanmıştır. Daha sonra NVİVO 14 paket programının da yardımıyla veriler nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir analiz yöntemi olan betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz, araştırmacıların ilgilendikleri çeşitli olgu ve olaylar hakkında genel bir bilgi edinmeleri amaçlı sıklıkla başvurdukları bir yöntemdir (Büyükoztürk vd., 2008). Çalışmada katılımcıların görüşleri sunulurken mesleklerine ilişkin kısaltmalar kullanılmıştır. Buna göre savcı (S), kaymakam (K), polis memuru (P), infaz koruma memuru (İ.K.M), hekim (H), akademisyen (A), belediye personeli (B.P), komiser (K.O), hemşire (H.E.), göç uzmanı (G), göç uzman yardımcısı (G.U.Y.), öğretmen (Ö), mutemet (M), bankacı (B), özel harekât polisi (P.Ö.H) şeklinde kodlanmıştır. Böylece katılımcı cevaplarının birbirine karışmasının da önüne geçilmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik yerine inandırıcılık aranmaktadır (Başkale, 2016: 23). Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için katılımcıların verdikleri cevaplar alanın uzmanı iki farklı araştırmacı tarafından kategorileştirilmiş ve karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda verilerin kategorileştirilmesine son hali verilmiştir. Bu şekilde yapılan veri analizinin güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994); $[Görüş\ birliği / (Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı) \times 100]$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Bu formülle hesaplanan çalışmanın güvenilirliği % 96 olarak bulunmuştur.

4. Bulgular

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

DEMOGRAFİK ÖZELLİK		FREKANS
YAŞ		
	30	4
	32	4
	33	2
	35	2
	37	3
TOPLAM		15
CİNSİYET		
	Erkek	14
	Kadın	1
TOPLAM		15
MESLEK		
	Kaymakam	1
	Savcı	1
	Hekim	1
	Akademisyen	1
	Polis Memuru	1
	Öğretmen	1
	İnfaz Koruma Memuru	1
	Göç Uzmanı	1
	Komiser	1
	Göç Uzman Yardımcısı	1
	Mutemet	1
	Bankacı	1
	Belediye Personeli	1
	Hemşire	1
	Özel Harekât Polisi	1
TOPLAM		15
DENEYİM		
	1 yıl	2
	2 yıl	1
	4 yıl	1
	5 yıl	1
	7 yıl	3
	8 yıl	2
	9 yıl	1
	10 yıl	2
	12 yıl	1
	13 yıl	1
TOPLAM		15

Katılımcıların demografik özelliklerini gösteren Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların genellikle 30-38 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 33 olarak hesaplanmaktadır. Yine Tablo 1’de görüleceği üzere katılımcıların 14 tanesi erkek 1 tanesi kadındır.

Çalışanların meslekleri incelendiğinde araştırmada çeşitliliği sağlamak için çalışmanın 15 farklı meslek grubundan 15 katılımcı ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Son olarak katılımcıların mesleki tecrübelerini de birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Katılımcıların deneyim süreleri ortalamaları ise yaklaşık 7 yıl olarak hesaplanmaktadır.

4.2. Katılımcıların Türkiye Kamu Yönetiminde Yolsuzluk Konusundaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

4.2.1. Yolsuzlukların Yönetmel (İdari) Nedenleri

Türkiye’de yolsuzlukların yönetmel (idari) nedenleri sorulmuş ve alınan cevaplar kategorileştirilerek Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2: Katılımcılara Göre Yolsuzlukların Yönetmel Nedenleri

	Yolsuzluk Nedeni	Frekans
Yolsuzlukların Yönetmel Nedenleri	1. Denetim Yetersizliği	10
	2. Yolsuzlukla Mücadelede İdari ve Cezai Düzenlemelerin Yetersizliği	7
	3. Kamu Personeli Seçiminde ve Tayininde Liyakatsizlik	4
	4. Kayırmacılık Türlerinin Yaygınlığı	4
	5. Kamu Personellerinin Bireyciliği Öncelemesi	4
	6. Yönetişim Eksikliği	3
	7. Takdir Yetkisinin Suiistimali	2
	8. Yöneticilerin Yoğunluğu ve Dikkatsizliği	2
	9. Kamu Yönetiminde Açıklık ve Şeffaflık İlkelerinin Yerleşmemiş Olması	2
	10. Mali Kaynakların Etkin Yönetilmemesi	1
	11. Kurumun Büyüklüğü	1
	TOPLAM	40

Katılımcıların Türkiye’de yolsuzlukların idari nedenlerine ilişkin verdikleri cevaplar analiz sürecinde 12 farklı kategoride toplanmıştır. Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların Türkiye’de yolsuzluklara yol açan en büyük yönetmel neden olarak “denetimlerin yetersizliğini” gördüğü söylenebilecektir. Aşağıda Türk kamu yönetiminin işleyişinde denetimlerin yetersiz olduğu için yolsuzlukların çok sık olduğunu düşünen katılımcılardan bazılarının ifadelerine yer verilmiştir.

“Denetimlerin yetersiz olması bu konudaki önemli eksikliklerden biri olabilir. Hangi meslek grubunda olursa olsun insanın olduğu her yerde bu tarz sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sadece kamu görevlileriyle alakalı bir durum da değildir. Topyekûn mücadele edilmesi gerekir. Denetimler ne kadar azalır sa yolsuzluk yapanlar da daha çok cesaret edebilmektedir” (P.M.)

“Kendi kurumumuz için özellikle konuşacak olursam denetim oldukça önemlidir. Bazen kendince haklı sebeplerinden dolayı bazı kamu görevlilerinin kuralları ihlal eden işler yaparak kendisine haksız menfaat sağladığını görebiliyoruz. Bunun önüne geçmede denetim çok etkili olacaktır. Eğer kamu görevlisi denetlendiğini veya sürekli denetlenebileceğini hissederse bu işlere girişmeye yönelik cesareti azalacaktır. Aksi takdirde nasıl olsa kimse duymaz diyerek, başıma bir iş gelmez diyerek devam etmektedir” (İ.K.M)

“...Etkif denetim eksikliği de var. Her kurumda denetimler yapıyor ama bunlar ne kadar etkili ve yeterli” (S).

Katılımcılara göre yolsuzluklara yol açan önemli sorunlardan biri de yolsuzluklar konusundaki idari ve cezai düzenlemelerin yetersiz olmasıdır. Katılımcıların özellikle yolsuzluklara karşı verilen cezaları yetersiz buldukları, kanunların etkin bir şekilde uygulanma problemi olduğunu ve bu durumu yolsuzlukların önemli nedenlerinden biri olarak algıladığı görülmektedir. Aşağıda bu duruma ilişkin ifadeleri içeren örneklerden bazıları sunulmuştur.

“Ben bu konuda en büyük nedenin cezalar yetersiz olması olduğuna inanıyorum. Yani yolsuzluk yapan kişinin ceza almayacağını ya da çok cüz’i bir ceza ile olaydan sıyrılabilceğini bilmesi yolsuzluklara neden oluyor. Küçük bir rüşvetle günü kurtarırım zaten yakalanmam

da yakalansam da ne ceza alacağım deyip rahatça bu eylemlere girişebiliyor. Merkezi idare yapısı içindeki en büyük sorun bence yasalar ve yasaların uygulaması” (G).

“...Bu arada kanunlarımız da çok yetersiz bence. Kimsenin gözünün korktuğu yok ne yapsam yanıma kalır gibi düşünüyor. Yakalanma veya ceza alma korkusu olmayınca böyle oluyor işte” (B.P)

Kamu personelinin göreve getirilmesinde veya görev tayinlerinde liyakatsiz atamaların yapılması, kamu yönetiminde kayırmacılık türlerinin yaygın olduğu ve kamu görevlilerinin şahsi menfaatlerini kamunun menfaatlerinin önünde tutması gibi nedenler, çalışmada en fazla tekrar edilen yönetsel nedenlerdendir. Katılımcıların birçoğu yolsuzlukları liyakatsizlik, kayırmacılık ve bireysel faydacılık ile özdeşleştirmektedir. Söz konusu düşüncelere sahip katıcıların bazılarının ifadeleri şunlardır;

“Özellikle son yıllarda devlet yönetiminde tamamen liyakatsizlik temelli bir yönetim oluşmasından kaynaklı, çeşitli alanlarda tecrübe sahibi olmayan sadece emir kademe konusunda itaatkar olup işleyiş ve temayül açısından bilgisiz olan yönetim kadrosunun hakim olmasından kaynaklı nedenlere bağlı olarak oluşan dezenformasyon beraberinde bireyselliği kamu çıkarından ziyade kendi çıkarını ön planda tutan yönetim anlayışını getirmiş olup buda yolsuzluklara neden olmuştur.” (K.O.).

“Siyasi korumalar olmasa yolsuzluklar bu kadar olmaz bence. Ama ne yazık ki kimse ne çalmaktan ne yemekten doyuyor. Bu doyumsuzluk birilerini şişerken birilerini de maalesef aç bırakıyor.” (H).

“...Daha çok kazanç elde etme hırsı, konumunda yükselme ... yolsuzluklara davetiye çıkarmaktadır” (Ö)

Katılımcıların birinci soruya verdikleri diğer cevaplar incelendiğinde yolsuzlukların yönetsel nedenleri olarak; kamu görevlilerinin kendilerine tanınmış takdir yetkilerinin suiistimal etmelerini, yolsuzlukla mücadelede yönetim eksiliğini, kamu kurumlarının büyük ve kalabalık olmasını, kamu kurumlarında yönetici pozisyonundaki kişilerin iş yükü ve yoğunluklarının fazla olduğunu veya bazen dikkatsiz davranmalarını, kamu yönetiminde hala açıklık ve şeffaflık problemlerinin olduğunu, kamuda mali kaynaklarının etkin yönetilmesi problemlerini gösterdikleri görülmektedir. Katılımcıların yolsuzlukların söz konusu bu yönetsel nedenlerine ilişkin olarak verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır;

“Yöneticilerin iş yoğunlukları ya da dikkatsizlikleri de yolsuzluklarda kilit rol oynayabiliyor. Örneğin senin hazırladığın bir maaş bordrosuna ya da herhangi başka bir evraka imza atarken ya bunu yeterince incelemiyor, ya incelese de anlayamıyor ya da tamamen karşılıklı güvene dayalı olarak imza atıp geçiyor. Karşındakinin kötü niyetli biri olduğunu bilip bilmeden hadi imzalayayım da bitsin diye hareket edilmesi yolsuzluk yapmak isteyenlerin ekmeğine yağ sürüyor” (M)

“Kişinin elinde bir takdir yetkisi var. Bunu kullanırken kendilerine ya da yakınlarına bir fayda sağlamak için karar alabiliyor. Yani yetkisini kötüye kullanıyor” (G.U.Y)

“...Kurumlarda şeffaflık ve açıklık ilkesinin uygulanmaması, karar alma süreçlerinin gizliliği ve bilgi paylaşımının az olması ... yolsuzlukları idari nedenleri arasındadır” (K)

“...Kurumumuz çok büyük birçok personel çalışıyor. Bundan ötürü denetim de zorlaşıyor.” (İ.K.M)

“Bir kurumda saydamlık ve hesap verme sorumluluğu yönetim veya yönetim ile düzgün bir şekilde ilerlemiyorsa kamudaki denetim sisteminin yetersizliği ve yargıda ki sistemlerde bulunan açıklardan kaynaklı yolsuzlukların önü açılmaktadır. Bu tüm yönetimlerde problem olarak önümüze çıkar” (P.Ö.H).

4.2.2. Yolsuzlukların Ekonomik Nedenleri

Katılımcılara Türkiye’de yolsuzlukların ekonomik nedenleri sorulmuş ve alınan cevaplar kategorileştirilerek Tablo 3’te özetlenmiştir

Tablo 3: Katılımcılara Göre Yolsuzlukların Ekonomik Nedenleri

	Yolsuzluk Nedeni	Frekans
Yolsuzlukların Ekonomik Nedenleri	1. Maaşların Yetersizliği	9
	2. Ülke Ekonomisindeki Bozukluk	8
	3. Bireylerin Doyumsuzluğu	4
	4. Yoksulluk	4
	5. Enflasyon	4
	6. İşsizlik	2
	7. Gelir Dağılımı Eşitsizliği	2
	8. Siyasi İstikrarsızlık	1
	9. Kamu Harcamalarında İsrar	1
	10. Kayıt Dışı Ekonomi	1
	TOPLAM	36

Katılımcıların Türkiye’de yolsuzlukların ekonomik nedenlerine ilişkin verdikleri cevaplar analiz sürecinde 10 farklı kategoride toplanmıştır. Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların Türkiye’de yolsuzluklara yol açan en büyük ekonomik nedenin “yetersiz maaşlar” olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Katılımcıların birçoğu kamu görevlilerinin aldıkları maaşların ve diğer gelirlerin olması gerekenin altında olduğunu ifade ederek bu durumun yolsuzlukları tetiklediğini söylemişlerdir. Duruma ilişkin birkaç örnek cevap aşağıda sunulmuştur;

“Özellikle bazı kişiler aldıkları maaşların kendilerine yetmediklerini söylüyor. Bu durum bazı kamu görevlileri içinde geçerli. Birçok insan olduğu gibi kamu görevlileri de maaşlarından memnun olamayabiliyor. Daha çok para kazanması gerektiğini söyleyebiliyor. Yani adam benim yaptığım işin karşılığı bu para değil diyor. Kendince aradaki açığı rüşvetle falan kapatıp bunda da haklı olduğunu düşünebiliyor.” (P.M)

“Yolsuzluklar bu eylemi gerçekleştirebilecek pozisyonda bulunan kişilerin gelirini yeterli görmemesinden kaynaklanıyor olabilir. Ancak rant elde etmek devletin kaynakları ile gerçekleştiğinden meşruluğu kabul edilebilir değildir...” (A).

“Yolsuzlukların belki de en önemli sebeplerinden biri ekonomik sebeplerdir. Birincisi birçok meslektaşım aldıkları maaşları yetersiz buluyor. Kamuda çalışan ve en düşük maaş alan kesimlerden biriyiz. Tabi çok şükür. Bu konuda rahatsızlıklarımızın olması bu tarz işlere girişmenin mazereti olamaz. Kimsenin o tarz haksız menfaatlerin hayrını gördüğüne de inanmıyorum. Alın teriyle kazanç en bereketlisidir. Ama dediğim gibi maalesef maaşlarının düşük olduğunu geçinemediğini düşünen insanlar bazen yolsuzluklara karışabiliyor.” (İ.K.M)

Katılımcıların yolsuzlukların ekonomik nedenleri arasında en fazla yüklendiği diğer bir faktör de ülke ekonomisinin bozukluğu olmuştur. Ülkedeki genel ekonomik durumun kötü olması ve refah seviyesinin düşük olması yolsuzlukların ekonomik nedenleri arasındadır. Yine bu kategoriye benzer şekilde katılımcılar işsizliğin, yoksulluğun, enflasyonun, gelir dağılımı eşitsizliğinin yolsuzluğun ekonomik nedenleri arasında görmekte-dirler. Aslında bu faktörler rahatlıkla “ülke ekonomisindeki bozukluk” kategorisi altında da sınıflandırılabilir. Fakat çalışmada özellikle bu ekonomik faktörler de vurgulanmak istenildiğinden ayrı ayrı kategorileştirilmekte fayda görülmüştür. Katılımcıların yolsuzlukların sayılan ekonomik faktörlerden kaynaklandığına ilişkin cevaplarının bazıları aşağıda sunulmuştur;

“Ekonomik gerçekler ile içinde yaşadığımız hayat birlikte yürümekte. Bugün hangi kötü davranıştan söz edersek edelim bence hepsinin temelinde ekonomik zorluk bir şekilde yer almaktadır. E zaten yolsuzluklar da maddi fayda sağlamak için yapılmakta. Rüşvet olsun

zimmet olsun hepsinde kişi maddi bir menfaat elde ediyor. Ekonomik refahı yerinde olan kişilerin buna çok tenezzül edeceğini düşünmüyorum ama insandaki hep daha fazlasına sahip olma hırsı yetersiz ekonomik durumla da birleşince böyle durumların oraya çıkma ihtimali, daha fazla artıyor.” (M).

“Bence yolsuzlukların en büyük ekonomik sebeplerinden biri de halkın yoksul olması. Ekonomik durum ortada. Bu da etkiliyor olabilir. Yani yoksul insanlar daha çok usulsüz işlerle kolay yoldan para kazanma hırsına gidebilir...” (B.P.)

“...Ülkenin ekonomik durumu paranın değerinin az olması yolsuzluklara yol açabiliyor...” (G)

“Yüksek enflasyon nedeniyle kamu personelinin gelirinin azalması, temel geçim kaynaklarına erişimde zorlukların yaşanması önemli sebep. Yoksulluk var yani. Bu da yolsuzluğu tetikliyor...” (S).

“...Ekonomik olarak enflasyonist dönemde bu tarz eylemlerin artacağı ihtimal dahilindedir. Para biriminin değer kaybediyor olması insanları gayri resmi daha fazla gelir elde etme çabası içerisine sokuyor olabilir.” (A)

Son olarak katılımcıların siyasi istikrarsızlık, kayıt dışı ekonomi ve kamu harcamalarında israfı da yolsuzlukların ekonomik nedenleri arasında saydıkları görülmektedir. Bu ifadelerle ilişkin cevaplar da aşağıda sunulmuştur;

“Yolsuzluklar gereksiz harcamalar ile halkın asıl ihtiyaçlarına cevap verilmemesine neden olmaktadır. Bu ciddi bir para kaybına neden olmaktadır. Hem ayrılan kaynağın kaybı, hem yapılacak işlerin hasıraltı edilmesi hem de yeni kaynak yaratılarak yeni bir masraf kalemi ortaya çıkarmasıdır” (Ö).

“...Siyasi istikrarsızlık, yatırımları ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilir” (K).

“...kayıt dışı ekonomi ve gelir dağılımdaki bozukluklar yolsuzluklara neden olan ana sebeplerdendir” (P.Ö.H).

4.2.3. Yolsuzlukların Sosyo-Kültürel Nedenleri

Katılımcılara Türkiye’de yolsuzlukların sosyo-kültürel nedenleri sorulmuş ve alınan cevaplar kategorileştirilerek Tablo 4’te özetlenmiştir.

Tablo 4: Katılımcılara Göre Yolsuzlukların Sosyo-Kültürel Nedenleri

	Yolsuzluk Nedeni	Frekans
Yolsuzlukların Sosyo-Kültürel Nedenleri	1. Toplumdaki Ahlaki Yozlaşma	7
	2. Liyakatin Önemsizleştirilmesi	3
	3. Yolsuzlukların Normalleşmesi	3
	4. Eğitim Eksiklikleri ve Problemleri	3
	5. Sosyal Eşitsizlik	3
	6. Toplumda Kayırmacılığın Yaygınlaşması	3
	7. Vatandaşların Kamu Görevlilerinden Korkması	1
	8. İnanç Eksikliği	1
	9. Ülkedeki Mülteci Yoğunluğu	1
	TOPLAM	34

Katılımcıların Türkiye’de yolsuzlukların sosyo-kültürel nedenlerine ilişkin verdikleri cevaplar analiz sürecinde 10 farklı kategoride toplanmıştır. Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların Türkiye’de yolsuzluklara yol açan en büyük sosyo-kültürel nedenin “toplumdaki ahlaki yozlaşma” olduğunu ifade etmektedir. Katılımcıların birçoğu toplumda ahlaki yozlaşmanın varlığını vurgulayarak bu durumun yolsuzlukları artırdığını ifade etmiştir. Bu düşüncede olan katılımcıların bazılarının ifadeleri aşağıda sunulmuştur;

“Bugün toplumdaki genel yozlaşma hali ahlaki değerlerin aşınması yolsuzlukların en büyük nedenlerindendir...” (G.U.Y.)

“Ahlak ve etik eğitiminin varlığı toplumların sosyokültürel yapısı hakkında fikir verebilir. Nitekim kendi dinimize göre bu özveriye sahip olduğumuz düşünülse bile icraatte bunun dışına çıkılması muhtemel gözükmemektedir. Kanaatimce genel olarak değer eksikliğinden kaynağını almaktadır yolsuzluk kavramı. Kültürümüzde veya sosyal alt yapımızda yeri olması beklenilmemesine rağmen memur kişilerinde aynı vicdana sahip olması beklenilmesine rağmen örnek olarak hem rüşvet verilebiliyor olması hem rüşvet alınabiliyor olması toplumun geneline yansıyan ahlaki bir bozukluk olarak değerlendirilebilir...” (A).

“Toplumların gelişmişlik düzeyi ve ahlaki bozulma durumu ile alakalı olduğunu düşünüyorum. İlkel inanışlardan semavi dinlere kadar hiçbirinin çalın emri vermezken, bu dinlere mensup kişilerin de işin içinde olması sosyolojik bir problemdir. Birkaç atasözü örnek verecek olursam ifade ettiğim husus daha iyi anlaşılır, "devletin malı deniz yemeyen domuz" ya da "bal tutan parmağını yalar" en absürt olanı ise "adam çalışıyor ama çalışıyor" gibi ayıplı ifadeler bin yıldan fazla Müslümanlık tecrübesi olan Türk toplumunun ürettiği düşünceleridir” (Ö).

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde, katılımcıların toplumda liyakat kavramının artık değersiz görüldüğünü düşünmekte olduğu söylenebilecektir. Katılımcılara göre bu durum yolsuzluklara da neden olmaktadır. Söz konusu düşünceye sahip bir katılımcının ifadesi şu şekildedir;

“Bence en büyük neden toplumdaki liyakate verilen önemim azlığı. Yani bu cevap belki birinci soruya yakın gibi ama liyakatsiz insanların hak etmedikleri yerlerde olması bence sadece yönetsel bir sorun değil, toplumsal bir sorun. Toplumda liyakate olan inanç ve güven o kadar az ki özel sektörde bile işin ehli olmayanların beceremediği işlerde görev yaptıklarını görüyoruz. E hal böyle olunca herkes kendini her yere layık görüyor. Toplumsal yozlaşma aslında bence bu. Hak etmedikleri yerlerde bulunanlar bence yolsuzlukları hem yeterli olamamalarından dolayı göremeyebiliyor hem de kendini bulunduğu konuma getirenlere bir göbek bağı olduğundan yolsuzluğa ses çıkaramıyor. Tüm bu süreç böyle sürekli devam ediyor ve yolsuzluklar artıyor” (G).

Toplumda yolsuzlukların artık yayılarak normalleşmesi ve yolsuzluklar konusundaki eğitim eksikliği katılımcılara göre yolsuzlukların nedenlerinden diğerleridir. Yaygınlaşan her davranışın normalleştiği, normalleşen her davranışın da yaygınlaştığı düşüncesi yolsuzluklar konusunda da geçerlidir. Katılımcıların yolsuzlukların normalleşmesi ve yolsuzluklar konusundaki eğitim sorunları ile ilgili düşüncelerini içeren bazı cevaplar aşağıda sunulmuştur;

“...Kişilerin aldıkları eğitimi belki de sorgulamak gerekir. Eğitim dediysen de okullarda üniversitelerde ki eğitimden bahsetmiyorum. Aile eğitim. Aileden devlet malının kutsallığını öğrenmeyen, helali haramı bilemeden yetişen kişiler yarın öbür gün birer yetişkin olarak topluma karıştığında bu tip eylemlere daha fazla meyilli oluyor. Kendini bu eylemler için haklı olarak görebiliyor. Devlet malının kutsallığı bizim toplumumuzda yerleşmiş tüyü bitmemiş yetim hakkı var sözleriyle de oturmuştur. Ama bugün gelinen noktada bu konuların yeterince değer görmediğini görüyoruz...” (İ.K.M).

“...yolsuzluklar sadece kamu görevlilerinden kaynaklanan bir durum değil ki toplumda bazı alışkanlıklar yerleşmiş, aslında ahlaki ya da yasal olmayan şeyler yasalmış gibi görünüyor. İnsanlar işlerinin çözülmesi için yasa dışı bir para vermeyi normal olarak karşılıyor. Aslında ne ahlak da ne yasa da böyle bir şey yok. Ama o kadar alışılmış ki herkes tarafından normal görülüyor. “Ne yapalım işler böyle yürüyor” gibi bakıyor hem kamu görevlisi hem de vatandaş. Bu durum da gittikçe bu oluşların artmasını sağlıyor.” (P.M).

Katılımcılara göre yolsuzlukların diğer sosyo-kültürel nedenleri; Toplumda kayırmacılığın yaygınlaşması, sosyal eşitsizlik, vatandaşların kamu görevlilerinden korkması, inanç eksikliği, ülkedeki mülteci yoğunluğudur. Katılımcıların bu faktörlere ilişkin verdikleri cevapların bazıları aşağıda sunulmuştur;

“Toplumsal gelişmişlik düzeyinin düşük olması ve sosyal eşitsizlikler yolsuzlukların toplumsal sebeplerinden biri bence. Yani ekonomik durumun getirildiği yaşam şartları bireylerin gününü nasıl geçirdiği ne yiyip ne içtiğini de etkiliyor. İnsanlar da hep kendinde olmayıp başkalarında gördüğüne hevesleniyor. Bunda haklılık payları da var. Ama tatbikî bu yolsuzluk yapmaya hakları olduğu anlamına da gelmiyor...” (S)

“...Bunun dışında kişinin inanç düzeyi de bence etkili. Yani bizler Müslümanların çoğunlukta olduğu bir ülkeyiz. Dinimizde yolsuzluklar haram olan şeyler. Yani bence kişiler dinine daha bağlı olsa bu yolsuzluklar da az olur. Neticede sadece yasalar değil dinimizde bu eylemleri yasaklamış. Sonuçta yediğin veya çaldığın para emek vermediğin bir para. Bu ülkedeki herkesin hakkına girmiş oluyorsun.” (B.P.)

“...Yine vatandaşların, göçmen veya mültecilerin kamu görevlilerinden korkması da yine yolsuzlukların önemli nedenlerindendir. Vatandaşlarımız haklarını tam olarak bilmemekte ve kamu görevlilerinden ellerinde bulundurdıkları güçten dolayı çekinebilmektedir. Bu çekingenlik hali onları kamu görevlilerinin her dediğine ikna olmaya ve kabul etmek zorunda bırakabilmektedir.” (G.U.Y).

“...bireyci ve çıkarıcı yapılar kendi aralarında kurmuş oldukları düzen ve sistem neticesinde bir araya gelip diğer bir kesimi ayırtmış veya ötekileştirmiş bu süreç neticesinde benden ve benden olmayan, öteki diğeri gibi kavramlar artık toplum nezdinde kalıplaşmış ve buda ayrışmayı beraberinde getirerek yolsuzlukları belli bir gruba, görüşe, inanişaya mensup kişiler yapar algısı yaratmıştır.” (K.O.).

“Vicdan etik din vb. değerlerin son yıllarda ekonomik nedenlerle yok sayılması görmezden gelinmesi veya çıkar amaçlı kullanılması söz konusu. Bunun devletteki en büyük örneği; biz Müslüman’ız. Müslüman Suriye’ye sahip çıkalım. Yolsuzluğun bu ülkede temel nedenlerinden birisi bu mülteciler. Devletin paralarının usulüne uygun da usulsüz olarak da bunlara aktarıldığını düşünüyorum. Bu kadar mülteciye kucak açılmasının sebebinin arkasında birilerini bu durumdan nemalanması olarak görülüyorum. Yoksa mültecilerin nasıl bir sorun olduğunu bence görmeyen yok. Hala içimize bir şekilde alamaya devam ediyorsak kapalı kapılar arkasında vatandaşlık verilmesi veya bunları ülkeye alınıp taşınması vb. süreçlerde çeşitli rantların döndüğündendir.” (H.E.)

4.2.4. Yolsuzlukların Etkileri

Katılımcılara Türkiye’de yolsuzlukların etkileri sorulmuş ve alınan cevaplar kategorileştirilerek Tablo 5’te özetlenmiştir.

Tablo 5: Katılımcılara Göre Yolsuzlukların Etkileri

	Etki	Frekans
Yolsuzlukların Etkileri	1. Kamu Görevlileri ve Devlete Olan Güvenin Sarsılması	7
	2. Ekonomik Bozulma	6
	3. Ahlaki Bozulma	6
	4. Normalleşen Yolsuzlukların Yaygınlaşması	5
	5. Toplumsal Dayanışmanın Azalması veya Yok Olması	4
	6. Yatırımların Azalması	2
	7. Sağlık sorunları	2
	8. Kamu Hizmetlerinin Azalması	1
	TOPLAM	33

Katılımcıların Türkiye’de yolsuzlukların etkilerine ilişkin verdikleri cevaplar analiz sürecinde 8 farklı kategoride toplanmıştır. Tablo 5 incelendiğinde katılımcılara göre Türkiye’de yolsuzlukların en büyük etkisi, vatandaşların kamu görevlileri ve devlete olan güveninin sarsılmasıdır. Bu kategoriye hemen hemen aynı frekans değerine sahip ekonomik bozulma ve ahlaki bozulma kategorileri takip etmektedir. Bu durum katılımcıların yolsuzlukların devlete olan güven duygusunu zedelediğini, ekonomik bozulmaya katkıda bulunduğunu ve yolsuzluklar arttıkça ahlaki bozulmanın da arttığını düşündüğünü göstermektedir. Aşağıda bu kategorilere ilişkin birer katılımcı cevabı sunulmuştur;

“Bence en büyük etkisi devlete olan güvenin sarsılmasıdır. Yolsuzlukların fazla olduğu yerde vatandaş devlete güvenmez ki. Örnek vereyim kendisinden rüşvet isteyen bir memur vatandaşın gözünde devlettir. Kamu çalışanını devlet gibi görür vatandaş. İşte onun yapacağı bu tarz usulsüzlükleri de devlete mal edip devlete güveni sarsılır...” (B.P)

“...Dahası yolsuzluklar ekonomik kayba da neden olmaktadır. Neticede devletin varlığına yönelik bir saldırıdır. Son olarak toplumda ahlaki yapının daha da bozulmasını ekleyebilirim...” (G.U.Y).

“... Topluma etkilerine ilişkin olarak ise özellikle ahlaki bozulmaya yol açtığını düşünüyorum. Değer ve yargılarımız yok oluyor. Bizim ülkemiz için hak yememek, toplumun hakkına girmemek, yaptığımız işi dürzün yapmak, hırsızlık yapmamak hak edilmeyen mala ya da paraya sahip olmamak önemli değerlerdir. Ama yolsuzluklar arttıkça bu inançlarımız da köreliyor.” (B).

Katılımcıların yolsuzlukların etkilerine ilişkin en fazla görüş bildirdiği diğer iki kategori “normalleşen yolsuzlukların yaygınlaşması” ve “toplumsal dayanışmanın azalması veya yok olması”dır. Katılımcılar yolsuzluklar yaygınlaşmasını yolsuzlukların hem nedeni hem de bir etkisi olarak görmektedir. Ayrıca yolsuzluklar arttıkça toplumda dayanışmanın da azaldığı katılımcıların bir diğer tespitidir. Söz konusu kategorilere giren katılımcı yanıtlarından bazıları aşağıda sunulmuştur;

“...Bu tarz eylemlerin arttığını görenler artık bu davranışları normal olarak karşılıyor. Oldukça kötü bir durum. Kötü örnekler sanki doğalmış gibi karşılanıyor. 100-200 liralık rüşvetler falan artık “ya ne yapmış sanki küçücük para” diyerek geçiştiriliyor. Yok çorba parası yok bilmem ne parası adı altında normalleştiriliyor. Çoluğumuz çocuğumuz bu haberler ile büyümeye başlıyor. Yok bilmem hangi iş adamı şu kadar vergi kaçırdı, bilmem ne işi adı altında kaç milyon dolar para aklandı. Böyle devasa miktarları gören kişiler kendi küçük rüşvetlerini yolsuzluk olarak bile görmüyor. Hakkı olan almış gibi düşünüp bu eylemlere devam ediliyor” (İ.KM).

“...Ha tabi ki bu güvensizlik ortamı sadece vatandaşla devlet arasında olmaz. İnsanların da birbirine karşı güveni azalır, bu da toplumda güvensizliğe neden olur. Dayanışma kaybolur. Sosyal dayanışmanın azalması gibi bir soruna yol açar...” (B.P).

Son olarak katılımcıların bazıları da yolsuzlukların yatırımların azalması, sağlık sorunları, kamu hizmetlerinin azalması gibi etkileri olduğunu düşünmektedir. Bu düşünceye sahip katılımcıların bazıları aşağıda sunulmuştur;

“Yolsuzluklar öncelikle kamu kaynakları hedef alınarak yapıldığı için kamusal gelir düşüklüğü ve zarar neden olmaktadır bu ise yatırım ve toplumsal harcamaların kısıtlanmasına kamu hizmetlerine erişimi aksatmaktadır.” (S).

“...Yine bence yolsuzluklar insanların sağlığını da tehlikeye atmaktadır. Yani yakın bir zamanda bir deprem felaketi yaşadık. Yıkılan binaların birçoğunda yönetmeliklere aykırı yapılanmanın olduğunu gördük. Bunlar doğru bir şekilde denetlenseydi bence o kadar insanımız sağlığından ve canından olmayacaktı.” (H).

“...Ayrıca yolsuzluk toplumsal olarak, hoşnutsuzluk, eğitim ve sağlık sorunlarına, yatırımların azalmasına sebebiyet verebilir.” (K).

4.2.5. Yolsuzlukların Önlenmesine Yönelik Alınabilecek Tedbirler

Katılımcılara Türkiye’de yolsuzlukların önlenmesine yönelik alınabilecek tedbirler sorulmuş ve alınan cevaplar kategorileştirilerek Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6: Katılımcılara Göre Yolsuzlukların Önlenmesi İçin Alınabilecek Tedbirler

	Tedbirler	Frekans
Yolsuzlukların Önlenmesi İçin Alınabilecek Tedbirler	1. Yasal Mevzuatta Düzenlemeler ve Cezaların Artırılması	10
	2. Denetimlerin Artırılması ve Etkinleştirilmesi	10
	3. Yolsuzluklar Konusunda Eğitim ve Bilinçlendirme Faaliyetleri	7
	4. Bağımsız Medya	4
	5. Kamu Personel İstihdamında Liyakatin Esas Alınması	3
	6. Yönetimde Şeffaflık ve Hesap verebilirliğin Etkin Kılınması	3
	7. Ekonomik Refah Seviyesinin Artırılması	3
	8. Güçlü Bir Sivil Toplum Yapılanması	2
	9. Bilgi Uçurmanın Teşvik Edilmesi ve Ödüllendirme	2
	10. Maaş ve Ücretlerin İyileştirilmesi	1
	11. Uluslararası Kuruluşlarla İşbirliği	1
	12. Teknolojik İmkanlardan Daha Fazla Faydalanmak	1
	13. Yolsuzlukla Mücadelede Bağımsız Bir Birim Kurulması	1
	TOPLAM	34

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre Türkiye’de yolsuzlukların önlenmesi için alınması gereken tedbirler analiz sürecinde 13 farklı kategoride toplanmıştır. Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların birçoğunun Türkiye’de yolsuzlukların azaltılabilmesi için yasal mevzuatta düzenlemeler ve cezaların artırılması, kamu kurumlarında iç ve dış denetimlerin artırılması ve amacına uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi ve yolsuzluklar konusunda eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin artırılması gerektiğini vurguladıkları görülmektedir. Yolsuzlukların önlenmesi konusunda en fazla vurgu yapılan bu kategorilerin yolsuzluk nedenleri arasında da sayıldığı düşünüldüğünde katılımcıların yolsuzluklara neden olduğunu düşündüğü faktörlere ilişkin çözüm önerileri sunduğu söylenebilecektir. Yolsuzlukların önlenmesi konusunda en fazla çözüm önerisi geliştirilen söz konusu kategorilere ilişkin verilen cevaplardan bazıları aşağıda sunulmuştur;

“Kurumlardaki denetim zafiyetini bir etken olarak düşünebiliriz. Birçok kurumda belli bir makama getirilen kişilerin denetimlerinin yapılmaması yolsuzluklara zemin hazırlayıcı etken olarak ortaya çıkmaktadır. Denetimlerin artırılması durumunda yolsuzlukların azalacağını düşünüyorum. İdareciler bu konuda üzerlerine düşeni yapmalı.” (H).

“Yolsuzluklar önlenmek isteniyorsa önce cezalar ona göre artırılmalıdır. En küçüğünden en büyüğüne kadar hiçbir yolsuzluk karşılıksız kalmamalıdır...” (B).

“Maalesef insan davranışlarını yönlendirme de en önemli şey cezalar oluyor. Kişi ceza almadığı her davranışa devam etme eğilimi gösteriyor. Öncelikle yolsuzluklara verilen cezaların artırılması gerektiğini düşünüyorum. Cezaların artırılmasının yanında en küçük yolsuzluk bile es geçilmemeli diye düşünüyorum. 100 tl 200 tl bile olsa kişiye ciddi cezalar verilmesi işte ne bileyim meslekten atılması hapse girmesi vb. bunları azaltacaktır. Bu küçük yolsuzlukları azaltmadan toplumda bu düzeni sağlayamayız. Şimdi belki de diyeceksiniz ki millet milyon dolarlar götürüyor. Evet, onlara tabi ki çok daha ağır cezalar verilsin bu milletin cebinden çaldığı paraların bedeli ödetilsin ama sadece onlara odaklanalım deyip alttaki küçük çaptaki eylemler de yok sayılmamalı. Çünkü en küçük yolsuzluklar bitirilmeden bu sorundan komple kurtulamayız. Yine daha öncede söyledim bu işin anahtarı bence denetim. Denetlendiğini bilen yakalandığında alacağı cezadan korkan kişi bu eylemlere karışamayacaktır...” (İ.K.M).

“Yolsuzlukların önlenmesinde cezalandırmanın ve denetimin artırılması önemli olacaktır. Yöneticilerin denetim konusunda eğitilmesi gerekiyor. Özellikle başında olduğu birimde yolsuzlukların nasıl gerçekleşebileceğine karşı eğitim alması gerekiyor. Aksi takdirde tespit etmeleri zorlaşıyor...” (M).

Türkiye’de yolsuzlukların önlenmesine yönelik alınması gereken tedbirlere ilişkin soruya katılımcıların verdikleri cevaplardan birden fazla tekrar edilen diğer kategoriler; bağımsız medya, kamu personel istihdamında liyakatin esas alınması, yönetimde şeffaflık ve hesap verebilirliğin etkin kılınması, ekonomik refah seviyesinin artırılması, güçlü bir sivil toplum yapılanması, bilgi uçurmanın teşvik edilmesi ve ödüllendirme kategorileridir. Aşağıda söz konusu kategorileri oluşturan katılımcı cevaplarından bazı örnekler sunulmuştur;

“...Basın da bence bu konuda oldukça kilit bir rolde. Yolsuzluk eylemleri ne kadar basına yansarsa o kadar gündem olacak ve yolsuzluk yapan kişileri bu eylemlerden uzaklaştırabilecektir” (H).

“...Kamu atamaları sadakate göre değil liyakate göre yapılmalıdır. Göreve işten anlayan insanların getirilmesi o işteki yolsuzluğu da azaltacaktır...” (S)

“Yine benim gözümde Tek bir çözüm var. Ekonomi düzelecek. Kusura bakmayın ama ekonomi olmadan ne din ne vicdan ne etik ne de ahlak olmuyor.” (H.E).

“...şeffaflık ve hesap verilebilirlik anlayışı olan bir yapıda yolsuzluklar daha da az rastlanacak bir olgu olacaktır” (K.O.)

“...Son olarak genellikle cezalar ve cezalandırmaktan bahsettik ama ödüllendirmede bence etkili olabilir. Yani yolsuzlukları ortaya çıkarana ya da ihbar edenlere bence bir şekilde ödül verilmeli. Böyle bir ödüllendirme yolsuzlukların ortaya çıkarılmasını kesinlikle artıracaktır. Bu tarz bir sistem de etkili olabilir.” (G).

“...Bir de ülkede sivil toplum örgütlerinin gücü artırılmalıdır. Yani denetim denetim diyoruz ama sadece devlet eliyle bu olmaz. Güçlü sivil toplum kuruluşları bu eylemler hakkında kamuoyu oluşturmakta ve yolsuzluklara dikkat çekmekte oldukça etkili olacaktır.” (Ö)

Yolsuzlukların önlenmesine yönelik alınabilecek tedbirlerin sorulduğu soruya maaş ve ücretlerin iyileştirilmesi, uluslararası kuruluşlarla işbirliğinin artırılması, teknolojik imkanlardan daha fazla faydalanılması, yolsuzlukla mücadelede bağımsız bir birim kurulması önerileri ise birer katılımcı tarafından önerilmiştir. Söz konusu cevaplar aşağıda sunulmuştur;

“...Yine maaşların yapılan ücretlerle paralel olması gerek. Bugün birçok kamu görevlisi bence hakkettiğinden düşük maaş alıyor bu da onları zorlayabiliyor. Yanlış anlaşılmasın yolsuzluklar direk bundan kaynaklanıyor ve ya haklı çıkarmak için demiyorum. Kötü niyetli kişilere bahane oluyor diye bunu söylüyorum...” (G).

“...yolsuzlukla mücadelede uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapıp farkındalığın artırılması hususu yolsuzlukla mücadelede alınacak önlemler arasında sıralanabilir.” (K).

“...Teknolojikle imkanlardan faydalanmak da önemli tabi. Çünkü hem denetim hem de işlerin takibi açısından teknolojinin etkin kullanımı faydalı olabilecektir.” (M).

“Bence yolsuzlukların önlenmesi için siyasetten bağımsız bir komite komisyon gibi bir kurul kurulmalı. Bunlar bağımsız oldukları için hiçbir kaygı gözetmeksizin yolsuzlukları değerlendirebilir. Korkusuzca ucu kime giderse gitsin soruşturabilir. Zaten böyle olmadığı sürece yolsuzluklar bitmez...” (B.P).

5. Sonuç

Devlet ve topluma olumsuz etkileri birçok farklı akademik çalışma ile tespit edilen yolsuzluk olgusu miktarı değişse de hemen hemen her ülkede var olan ortak bir problemdir. Yolsuzluklar

Türkiye için de önemli problemlerden biridir. Bu durum Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının raporlarında, emniyet ve adalet istatistiklerinde, Türkiye özelinde gerçekleştirilen akademik çalışmalarda kendini gösterdiği gibi çeşitli, uluslararası örgütlerin yayınladıkları istatistik, endeks ve raporlarda da görülmektedir. Türkiye'de yolsuzlukların nedenleri, etkiler ve önleyebilmek için alınması gereken tedbirlerin araştırılmasının hedeflendiği bu çalışma, yaptıkları işler nedeniyle yolsuzluk eylemleri konusunda deneyimli olabilecekleri düşünülen kamu görevlilerinin görüşleri ışığında gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular Türk kamu görevlilerine göre yolsuzlukların en büyük yönetsel nedeninin denetim yetersizliği olduğunu göstermektedir. Denetimlerin yetersizliğine ilişkin kullanılan ifadelerde denetimlerin hem sayısal olarak yetersiz olduğu hem denetimlerin etkin bir şekilde yerine getirilmediği hem de denetçilerin yetersiz olduğu vurgulanmaktadır. Kamu görevlileri, denetimlerin habersiz ve detaylı bir şekilde yapılması, denetleyen kişilerin de denetlediği konuda uzman kişiler olmasının önemini vurgulamaktadır. Çalışmada elde edilen bu sonuç yolsuzlukların nedenlerine ilişkin yapılmış birçok farklı akademik çalışmada da vurgulanmıştır (Van Rijckeghem ve Weder, 1997; Le, Shan ve Chan, 2014). Türk kamu görevlilerine göre yolsuzlukları yönetsel nedenlerinden en önemlilerinden bir diğeri de yolsuzluklara karşı verilen cezaların yetersiz olması ve idari düzenlemelerin caydırıcı olmamasıdır. Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde yolsuzlukların en önemli nedenlerinden biri yolsuzluğa meyleden kişileri caydıracak hukuki düzenlemelerin yetersiz olmasıdır. Yolsuzluklara karşı verilecek daha ağır cezalar kötü niyetli bu kişileri korkutabilecek ve yolsuzluklar azalabilecektir. Yolsuzluklara karşı hukuki düzenlemeler açısından eleştirilen bir diğer konu da kanunların uygulanması noktasındadır. Çalışmaya katılan katılımcılardan bazıları sadece idari ve cezai düzenlemelerin yetersizliği değil aynı zamanda uygulama problemi olduğunu da ifade etmektedir. Yani sorun sadece hukuki düzenlemelerin yetersiz olması değil aynı zamanda uygulama problemidir. Özellikle idari cezaya çarptırılması gereken kişilerin bir şekilde bu cezalardan sıyrılabilmesi yolsuzlukların artmasına neden olmaktadır. Çalışmada ulaşılan bu sonuç da literatürde yapılan çalışmalar ile uyumludur. Yapılan birçok çalışmaya göre yolsuzluklara karşı verilen cezaların yetersizliği yolsuzluk eylemlerinin en önemli nedenlerinden biridir (Goel ve Rich, 1989; Quah, 2003). Çalışmaya katılan kamu görevlilerinin bazıları kamu personellerinin göreve getirilmesinde ya da tayinlerinde liyakatin önemsenmediğini düşünmekte ve bu durumun da yolsuzluklara yol açtığını ifade etmektedir. Bu yöndeki cevaplar incelendiğinde vurgu yapılan temel noktanın liyakatsiz kişilerin görevi sahiplenme durumlarının daha az olacağı ve dolayısıyla devlet malın sahip çıkma duygularının daha az olup yolsuzluklara meyilli olabileceği, öyle olmasa bile yaptığı işe ait liyakati bulunmadığından yolsuzluk yapan kişileri tespit edemeyeceği üzerinedir. Adaman ve arkadaşları (2001) da yolsuzlukların nedenlerine ilişkin yaptıkları çalışmada bürokraside siyasallaşmanın yolsuzlukların önemli nedenlerinden biri olduğunu ifade etmiştir. Kamu yönetiminde kayırmacılığın yaygınlığı problemini bazı katılımcılar yolsuzlukların yönetsel nedeni, bazıları ise sosyo-kültürel nedeni olarak değerlendirmektedir. Kayırmacılığı yönetsel bir problem olarak algılayan katılımcıların genellikle bürokrasinin siyasallaşmasına ve aynı siyasi partililerin birbirlerini kayırmasına vurgu yaptığı görülmektedir. Del Monte ve Papagni (2007) de yaptıkları çalışmada özellikle siyasi patronajın yolsuzlukların önemli nedenlerinden biri olduğunu tespit etmiştir. Katılımcıların bazılarının ise kamu görevlilerinin toplumun çıkarları yerine kendi çıkarlarını düşünmesi, kendilerine tanınan takdir yetkilerin suiistimal etmeleri ve kamu kurumlarının paydaşlarla işbirliği içinde hareket etmemesinin de yolsuzlukları artırdığını düşündüğü görülmektedir. Bu çalışmada tespit edilen söz konusu yolsuzluk nedenlerinin de literatür ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Dobel, (1978) yolsuzlukların arttığı toplumlarda bireyciliğin daha fazla artacağını artan bireyciliğin de yolsuzlukları artıracığını ifade etmiş, Mazigo (2014) ve Mishra (2019) ise yaptıkları çalışmalarda kamu görevlilerinin elinde bulunan takdir yetkesinin yolsuzluklara neden olabileceğini belirtmişlerdir.

Çalışmada elde edilen bulgular, katılımcıların birçoğunun kamu görevlilerinin maaş ve benzeri gelirlerinin yetersizliğinin yolsuzluğun ekonomik nedenlerinin başında geldiğini düşündüğünü göstermektedir. Çalışmaya katılan kamu görevlileri, yolsuzluk eylemlerine bulaşan kişilerin

maaşlarının yetersizliğini kendilerine yolsuzluklar için bir gerekçe olarak görebildiğini, bazen bu durumu yolsuzluklar konusunda kendini kendi vicdanına açıklama şekli olarak bir savunma mekanizması yapabildiğini düşünmektedir. Bazı katılımcılar ise maaşların yetersiz olmasını doğrudan bir yolsuzluk nedeni olarak kabul etmekte, kişilerin buna mecbur kalabileceğini ima ettiği görülmektedir. Çalışmada elde edilen kamu görevlilerinin maaşlarının düşüklüğünün yolsuzluklara sebep olduğu sonucu literatürdeki birçok çalışma ile uyumludur (Quah, 2003; Di Tella ve Schargordsky, 2003; Van Rijckeghem ve Weder, 1997). Çalışmaya katılan birçok kamu görevlisi ülkedeki ekonomik durumun kötü ve satın alma gücünün düşük olmasını yolsuzlukların en büyük nedenlerinden biri olarak düşünmektedir. Birçok katılımcı, kişilerin yeteri kadar refah yaşamadığı, ülke ekonomisinin kötü yönetildikçe yolsuzlukların da arttığını ifade etmiştir. Bazı katılımcılar konuyu böyle genel bir olarak ele alırken bazıları ise ekonomideki bozukluğu daha da detaylandırmıştır. Katılımcılar ülkedeki yoksulluğun fazla olması, enflasyonun yüksek olması, işsizlik sorununun devam etmesi ve gelir dağılımı eşitsizliklerini de yolsuzluklara neden olarak göstermişlerdir. Ekonomik göstergeler ve yolsuzluk ilişkisini ampirik olarak inceleyen birçok farklı akademik çalışma bu sonucu desteklemektedir. Dutulescu ve Nisulescu-Ashrafzadeh (2016) Romanya özelinde gerçekleştirdikleri çalışmada yoksulluğun, Khagram ve You (2004) yoksulluk ve yolsuzluğu incelediği çalışmada gelir dağılımı eşitsizliğinin, Goel ve Rich (1989) işsizliğin, Braun ve Di Tella (2004) ise yüksek ve sürekli değişen enflasyonun yolsuzluklara neden olduğunu tespit etmiştir. Son olarak birer katılımcı da siyasi istikrarsızlıkların, kamu harcamalarındaki israfın ve kayıt dışı ekonominin yolsuzluklara neden olabileceğini ifade etmiştir. MacDonald ve Majeed (2011) çalışmalarında siyasi istikrarsızlığı yolsuzluğun nedenlerinden biri olarak göstermiş, Işık ve Acar (2003) da kayıt dışı ekonominin yolsuzlukları tetikleyebileceğini ifade etmişlerdir.

Çalışmada katılımcılara yolsuzlukların sosyo-kültürel nedenleri de sorulmuş ve birçoğunun toplumdaki ahlaki yozlaşmayı yolsuzluklarının bir nedeni olarak gördüğü tespit edilmiştir. Kamu görevlileri toplumdaki yerleşik etik değerlerin ve Türk toplumuna özgü ahlak yapısının bozulmasının yolsuzlukları artırdığını düşünmektedir. Ahlaki yozlaşma tırmandıkça yolsuzluklar normalleşmekte, normalleştikçe daha da artmaktadır. Bu duruma paralel cevaplar veren diğer katılımcıların da özellikle liyakate verilen değerin azaldığı ve toplumda kayırmacılığın yaygınlaşması ve normal karşılanmasının yolsuzluklara neden olduğunu düşündüğü görülmemektedir. Özellikle liyakat kavramına hem yolsuzlukların yönetsel hem de sosyo-kültürel nedenler arasında yer verilmesi dikkat çekicidir. Bu durum bazı kamu görevlilerinin liyakatsiz atamaları bir yönetim sorunu olarak görürken bazılarının sosyo-kültürel bir problem olarak gördüğü söylenilebilecektir. Bazı katılımcılar ise yolsuzlukların sosyo-kültürel nedenlerinin arasında eğitim eksikliklerini göstermişlerdir. Eğitim eksikliğini yolsuzluklar için bir neden olarak gören katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde eğitim konusunu sadece okul hayatı olarak nitelemediği, yolsuzlukların kötü bir davranış olduğuna yönelik bilincin aile eğitimi esnasında da verilmesi gerektiğini vurguladıkları görülmektedir. Çalışmada elde edilen bu bulgu da literatürdeki çalışmalar ile uyumludur. Dong ve Torgler (2013) Çin’deki yolsuzlukların nedenlerini tespit etmeye çalıştıkları çalışmada eğitim seviyesinin düşüklüğünü bir yolsuzluk nedeni olarak tespit etmişlerdir. Zakaria (2009) da Pakistan verilerini kullanarak yaptığı çalışmada eğitim seviyesinin arttıkça yolsuzlukların azaldığını tespit etmiştir. Katılımcıların yolsuzlukların sosyo-kültürel nedenleri arasında saydıkları sosyal eşitsizliklerin ise ekonomi temelli olduğu görülmektedir. Katılımcılara göre toplumdaki farklı gruplar arasındaki yaşam standartları farkları kişileri yolsuzluklara itebilmektedir. Diğer bir deyişle çevresindeki insanların yaşadığı koşullara ulaşamayan kişilerin kazançlarını usulsüz yöntemlerle artırarak o seviyelere çıkarma arzusuna vurgu yapılmaktadır. İnsanlar başkalarının bindikleri arabaya sahip olduğu eşyalara yedikleri yemeklere giyim kuşamlarına özenebilmekte ve tüm bunlara ulaşma hırsıyla yolsuzluklara motive olabilmektedirler. Bir katılımcı ise ülkedeki mülteci yoğunluğunu yolsuzluğun sosyo-kültürel nedenlerinden biri olarak görmektedir. Katılımcının cevabı incelendiğinde özellikle mülteciler üzerinden yolsuzlukların yapıldığını düşünmesi, devletin kaynaklarının usulüne uygun ya da usulsüz olarak söz konusu kesimlere aktarılması ve mültecilere vatandaşlık verilmesi gibi akçalı işlere vurgu yaptığı görülmektedir. Literatürde bu durumu açıklayan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bundan sonraki çalışmalarda bu

durumun gerek başka nitel araştırmalarla gerekse ekonometrik modellerle araştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada katılımcılara sorulan bir diğer soru yolsuzlukların etkilerine ilişkindir. Katılımcılara göre yolsuzluğun en büyük etkisi vatandaşların devlete olan güveninin sarsılmasıdır. Katılımcılar vatandaşların yolsuzluk eylemlerinden dolayı hem kamu görevlilerine hem de devlete olan güven duygularının sarsıldığını bunun da oldukça tehlikeli bir durum olduğunu ifade ederek bu durumdan yakınmaktadır. Çünkü çalışmaya katkı sağlayan katılımcıların kendileri de kamu görevlileri olup, yolsuzluklar nedeniyle vatandaşlar gözündeki imajlarının sarsıldığını düşünmektedir. Gerçekten de yolsuzlukların en büyük etkilerinden biri budur. Literatürde yapılan birçok çalışmada yolsuzlukların vatandaşların devlete olan güvenini sarstığı ifade edilmektedir (Porta, 1997; Ceresola, 2016). Birçok katılımcı tarafından yolsuzluklara neden olarak gösterilen ekonomik ve ahlaki bozulma ile yolsuzlukların normalleşerek yaygınlaşması yine katılımcıların çoğu tarafından yolsuzluğun etkileri arasında da yer almıştır. Bu durum birçok katılımcının yolsuzlukların ekonomik bozulmayı daha da artıracığını, ahlaki yozlaşmayı çok daha ileri boyutlara taşıyacağını ve yolsuzlukların normalleşmesinin yolsuzluk eylemlerini daha da artıracığını düşündüğünü göstermektedir. Buna göre çalışmanın önemli bulgularından biri de söz konusu bu üç kategorinin yolsuzlukların hem bir nedeni hem de devlet ve topluma olumsuz etkisi olarak ele alındığıdır. Çalışmada elde edilen bu durum yine literatürdeki çalışmalarla uyumludur. Yolsuzluğun etkilerine ilişkin yapılan çalışmaların yolsuzlukların ekonomi üzerinde olumsuz etkileri olduğu (Gupta vd., 1998) ve ahlaki bozulmaya yol açtığını göstermektedir (Dobel, 1978). Katılımcılara göre yolsuzlukların toplumdaki güven ortamını bozmasına ilişkin etkisi sadece devlet-vatandaş ilişkilerinde değil vatandaşların birbirlerine karşı etkileşiminde de kendini göstermektedir. Yani katılımcıların bazıları yolsuzlukların toplumdaki dayanışmaya zarar verdiğini düşünmektedir. Katılımcılar özellikle toplumdaki kayırmacılığın yaygınlaşmasına ilişkin yolsuzluk eylemlerinin insanların birbirine olan güvenlerini bozduğunu ve toplumdaki dayanışmaya önemli zarar verdiğini düşünmektedir. Dobel (1978)'in de çalışmasının sonunda vurgu yaptığı durum budur. Ona göre yolsuzluk toplumdaki sosyal ilişkilerin yapısını değiştirmekte, yaygınlaştıkça insanı bencilleşmeye itmekte ve toplumsal dayanışmanın çürümesine yol açmaktadır. Katılımcıların birkaçı da yolsuzlukların yatırımları ve kamu hizmetlerinin azalmasına yol açtığını düşünmektedir. Yine bu cevapları veren katılımcıların konuyu ekonomik olarak ele aldığı, yolsuzluklar ile devlet bütçesinde oluşacak açıkların bu olumsuzluklara yol açacağını düşündükleri görülmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan elde edilen bu bulgular da literatürle uyumludur. Yapılan birçok ampirik çalışma yolsuzlukların yerli ve yabancı yatırımları azalttığı, kamu hizmet sunum miktarı ve kalitesini düşürdüğünü göstermektedir (Habib ve Zurawicki, 2001; Al-Sadig, 2009; Ay vd., 2016). Son olarak katılımcılardan iki tanesinin de yolsuzlukların sağlığa olan olumsuz etkisine vurgu yaptığı görülmektedir. Özellikle deprem felaketinde yıkılan binaların yasal düzenlemelere uygun yapılmamasının altında yolsuzlukların olduğunu düşünen katılımcı, aslında yolsuzlukların en uç noktadaki zararından söz etmektedir. Yolsuzlukların genel sağlık durumu ve sağlık harcamaları ile ilişkisi birçok farklı çalışmada incelenmiştir. Gupta ve arkadaşları (2000) 128 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke üzerinde yaptıkları çalışmada yüksek yolsuzluğun olduğu yerlerde çocuk ölüm oranlarının ve düşük kilolu doğum oranının diğer ülkelere göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Güneş ve Çilingirtürk (2021) ise OECD ülkeleri üzerinde sağlık göstergeleri ile çalışmış, yolsuzluğun kontrolünün yüksek olduğu ülkelerde sağlık göstergelerinin daha iyi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışma yolsuzluğun kontrolüyle kişi başına düşen sağlık harcamalarının pozitif yönlü ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada katılımcılara sorulan son soru ise yolsuzlukların önlenmesine ilişkin çözüm önerileridir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde özellikle sıkça vurgu yapılan çözüm önerilerinin yolsuzluklara neden olarak gördükleri konulara yönelik olduğu görülmektedir. Birçok katılımcı tarafından yolsuzlukların nedenleri arasında gösterilen denetimlerin yetersizliği, yasal ve idari mevzuattaki yetersizlik ve uygulama problemleri, yolsuzluk konusundaki eğitimlerin yetersizliği, kamu personel seçme ve atamalarında liyakate uygun atamaların yapılmaması, ekonomide ki genel bozukluk hali gibi olumsuzluklar yolsuzlukların önlenmesine ilişkin sorularda

da en fazla verilen cevaplar arasında yer almaktadır. Birçok katılımcı yolsuzlukların önlenmesi için yasal mevzuatta değişiklikler yapılarak cezaların artırılması gerektiğini düşünmektedir. Bu duruma ilişkin cevaplar uygulama problemlerini de içermektedir. Katılımcıların bazıları cezaların artırılmasını bir çözüm önerisi olarak sunarken bazıları da yasal düzenlemelerin herkes için kararlılıkla uygulanmasını vurgulamaktadır. Yine katılımcılar denetimlerin daha sık ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesiyle yolsuzluklara meyledenlerin cesaretlerinin kırılabileceğini düşünmektedir. Yolsuzlukların önlenmesinde eğitim konusu yine önemli görülmektedir. Katılımcıların eğitim konulu çözüm önerileri hem ailede yapılacak vatan, millet, devlet gibi olguların manevi değerine ilişkin eğitimleri hem de ilk ve orta öğretim gibi okullardaki eğitimleri kapsamaktadır. Katılımcılar yolsuzlukların önlenmesi için daha çocuk yaşlarda kişilere yolsuzlukların kötü eylemler olduğunun tanıtılması, vatan ve devlet sevgisinin aşılanması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde katılımcılar toplumdaki genel eğitim seviyesinin de yukarı çekilmesinin yolsuzlukları azaltacağı düşünülmektedir. Katılımcıların bazıları yolsuzluk eylemlerin teşhir edilerek gündeme getirilmesinde, kamuoyuna yansıtılmasında oldukça önemli araçlardan biri olan medyanın bağımsız olması ve etkin bir şekilde bu işlevinin yerine getirmesinin yolsuzlukların önlenmesinde etkili olabileceğini düşünüldükleri görülmektedir. Literatürde yapılan bazı çalışmalar medyanın yetersizliğinin veya bağımsız olmamasının yolsuzluklara neden olduğunu göstermektedir (Pellegrini ve Gerlagh, 2008; Dong ve Torgler, 2013). Bu nedenle katılımcıların bu çözüm önerisi oldukça önemlidir. Kamu görevlilerinin yolsuzluk nedenleri arasında saydığı ekonomideki genel bozukluk ve kamu görevlilerinin maaşların yetersizliği çözüm önerilerinde de kendine yer bulmuş, söz konusu olumsuzlukların giderilmesini yolsuzlukların azaltılmasında etkili olabileceği ifade edilmiştir. Yolsuzlukların en önemli nedenlerinden biri de yönetimdeki şeffaflık ve hesap verebilirlik eksiklikleridir (Burak ve Alghandouri, 2018; Yap vd., 2020). Çünkü şeffaflığın olmadığı koşullar yolsuzluklar gibi yasa ve etik dışı eylemler için daha müsaittir. Bu çalışmada da katılımcıların bazılarının bu duruma vurgu yaptığı ve yolsuzlukların azaltılabilmesi için yönetimde şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılmasına vurgu yaptıkları görülmektedir. Son olarak Türk kamu görevlilerinin sivil toplumun gücünün artırılarak yolsuzlukla topyekûn mücadeleye vurgu yaptığı, yolsuzlukları ihbar ederek ortaya çıkarılması noktasında bilgi uçurma faaliyetlerine girişilmesi ve bunları ödüllendirilmesi gerektiği, teknolojik imkanların yolsuzlukların tespitinde ve ortaya çıkarılmasında daha fazla kullanılması gerektiği, yolsuzlukla mücadele için bağımsız bir birimin kurularak sadece bu alanda uzmanlaşmış kişiler ile etkin bir mücadele sağlaması gibi yolsuzluğu önleme fikirlerinin bulunduğu görülmektedir.

Kaynakça

- Adaman, F., Çarkoğlu, A. ve Şenatalar, B. (2001). *Hanehalkının Gözünde Türkiye’de Yolsuzluğun Nedenleri Ve Tespitine İlişkin Öneriler*. İstanbul: TESEV
- Akgün, S. (2008). Türkiye’de Yolsuzluğun Tarihsel ve Yapısal Kökenleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Akova, S., ve Aslan, M. N. (2018). Kültürel Markalaşma Uygulamalarında Algı Yönetiminin Önemi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 125-136.
- Al-Sadig, A. (2009). The Effects of Corruption on FDI Inflows. *Cato Journal*, 29(2), 267-294.
- Ay, A., Kızılkaya, O. ve Akar, T. (2016). Gelişmekte Olan Ülkelerde Yolsuzluk ve Demokrasinin DYY Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir İnceleme. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 73-88.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Berkman, A. Ü. (2009). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet*. Ankara: TODAİE Yayınları.

- Beşel, F., ve Savaşan, F. (2014). Türkiye’de Yapısal Kırılmalar Altında Yolsuzluk - Ekonomik Büyüme ilişkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27), 73-86.
- Braun, M., R. ve Di Tella. (2004). Inflation, Inflation Variability, and Corruption. *Economics & Politics*, 16(1), 77-100.
- Burak, S. A. O. ve Alghandouri, A. M. A. (2018). Administrative & Financial Corruption in Developing Countries (Case of Study). *The International Journal of Engineering and Science (IJES)*, 7(5), 38-43.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak., E. Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (11. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Caiden, N. (1979). Shortchanging the Public. *Public Administration Review*, 39(3), 294-298.
- Ceresola, R. (2016). Political Corruption and Political Engagment: A Multilevel Analysis Investigating The Effect of Political Corruption Prosecutions on Voting and Government Trust in The United States. (Doktora Tezi). Carbondale: Southern Illinois University Carbondale.
- Del Monte, A. ve Papagni, E. (2007). The Determinants of Corruption in Italy: Regional Panel Data Analysis. *European Journal of Political Economy*, 23(2), 379-396.
- Di Tella, R. ve Schargordsky, E. (2003). The Role of Wages and Auditing During A Crackdown on Corruption in the City of Buenos Aires. *Journal of Law and Economics*, 46(1), 269-292
- Dobel, J. P. (1978). The Corruption of A State. *American Political Science Review*, 72(03), 958-973.
- Dong, B. ve Torgler, B. (2013). Causes of corruption: Evidence from China. *China Economic Review*, 26, 152–169.
- Dong, B. ve Torgler, B. (2013). Causes of Corruption: Evidence from China. *China Economic Review*, 26, 152–169.
- Dutulescu, S. ve Nisulescu-Ashrafzadeh, I. (2016). The Main Causes of Corruption in Romania. *Audit Financiar*, 8(140), 918-926.
- Dutulescu, S., ve Nisulescu-Ashrafzadeh, I. (2016). The Main Causes of Corruption in Romania. *Audit Financiar*, 14, 8(140), 918-926.
- Efeoğlu, R. ve Emsen, Ö. S. (2021). Kamu Harcama Alt Kalemleri ve Yolsuzluk ilişkileri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 657, 149-164.
- Erdoğan, S. (2020). İktisadi Büyüme ve Yolsuzluk ilişkisi: Türkiye İçin Ampirik Bir İnceleme. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 6(2), 211-223.
- Eroğlu, A., ve Özen, A. (2023). OECD Ülkelerinde Yolsuzluk ve Belirleyicilerinin Hiyerarşik Kümeleme ile Analizi. *Sosyoekonomi*, 31(57), 331-355.
- Fossey, E., Harvey, C., McDermott, F. ve Davidson, L. (2002). Understanding and Evaluating Qualitative Research. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 36(6), 717-732.
- Garduno, L. S. (2019). Explaining Police Corruption Among Mexican Police Officers Through A Social Learning Perspective, *Deviant Behavior*, 40(5), 602-620.
- Gerni, M., Emsen, Ö. S., Özdemir, D. ve Buzdağlı, Ö. (2012). Yolsuzluğun Belirleyicileri ve Büyüme İle ilişkileri. *International Conference on Eurasian Economies*, 131-139.
- Giray, F. (2005). Yolsuzluk ve Yolsuzluğun Vergi Yapısı Üzerine Etkileri. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (32), 111-137.
- Goel, R. K. ve Rich, D. P. (1989). On the Economic Incentives for Taking Bribes. *Public Choice*, 61(3), 269-275

- Gupta, S., Davoodi, H.S. ve Alonso-Terme, R. (1998). *Does Corruption Affect Income Equality and Poverty?*. International Monetary Fund Working Paper. No:76.
- Gupta, S., H. Davoodi ve Tiongson, E. (2000). *Corruption and the Provision of Health Care, and Education Services*. International Monetary Fund Working Paper, No.116.
- Gülmez, A., Dinmohammadi Anbaran, A., Sevinç Aydoğan, Ş., ve Okoth, E. (2025). MİNT Ülkelerinde Yolsuzluk ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Düzeltilmiş Standart Hatalar Regresyon ve Granger Nedensellik Testi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 39-57.
- Güneş, E. ve Çilingirtürk, A. (2021). OECD Ülkelerinin Sağlık Göstergelerine Göre Sınıflandırılması ve Yolsuzluk Kontrollerinin Karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 415-428.
- Habib, M. ve Zurawicki L. (2001). Country-Level Investments and the Effect of Corruption Some Empirical Evidence. *International Business Review*, 10, 687–700.
- Hasanoğlu, M. ve Aliyev, Z. (2007). *Yönetimde Yolsuzluk ve Mücadele Stratejileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hıçkırın, Y. (2025). Gelişmekte Olan Ülkelerde Enflasyon-Yolsuzluk İlişkisi Üzerine Bir İnceleme (Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Hutchinson, F. (2005). *A Review of Donar Agency Approaches to Anti-Corruption*. Asia Pasific School of Economics And Government, Policy And Governance Discussion Papers, 1-21.
- Işık, N. ve Acar, M. (2003). Kayıtdışı Ekonomi: Ölçme Yöntemleri, Boyutları, Yarar ve Zararları Üzerine Bir Değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (21), 117-136.
- Kantar, G. (2020). Demokrasi ve Türk Demokratikleşmesi Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 123-135.
- Karagöz, K., ve Karagöz, M. (2010). Yolsuzluk, Ekonomik Büyüme ve Kamu Harcamaları: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz. *Sayıştay Dergisi*, (76), 5-22.
- Khagram, S. ve You, J.S. (2004). *Inequality and corruption*, Harvard University & John F. Kennedy School of Government, Faculty Research Working Paper, RWP/04-001, November.
- Klitgaard, R. (1988). *Controlling Corruption*, University of California Press.
- Knack, S., Keefer, P. (1995). “Institutions and Economic Performance: CrossCountryTests Using Alternative Institutional Measures”. *Economics and Politics*, 7(3), 207-235.
- Kumssa, A. (2015). Police Corruption: A Perspective on its Nature and Control. *Donnish Journal of Political Science and International Relations*, 1(1), 1-8.
- Kutluay Tutar, F., Fırat, E. ve Balkaya, D. (2022). Türkiye’de Yolsuzluk ve Ekonomik Büyüme Üzerine Bir İnceleme: 1995-2020 Zaman Serisi Analizi, *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 8(39), 263-272.
- Le, Y., Shan, M., Chan, P. C. ve Hu, Y. (2014). Investigating the Causal Relationships Between Causes of and Vulnerabilities to Corruption in the Chinese Public Construction Sector. *Journal of Construction Engineering and Management*, 140(9), 1-12.
- Lui, F. T. (1985). An Equilibrium Queuing Model of Bribery. *The Journal of Political Economy*, 93(4), 760-781.
- MacDonald, R. ve Majeed, M. T. (2011). *Causes of Corruption in European Countries: History, Law, and Political Stability*. Discussion papers / Adam Smith Business School, University of Glasgow, 1-34.

- Marino, D. (2025). Dynamics of corruption: Theoretical Explanatory Model and Empirical Results. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 658, 1-15. 130288.
- Mauro, P. (1998). Corruption: Causes, Consequences, and agenda for Furter Research. *Finance & Development*. 11-14.
- Mazigo, D. (2014). Causes of Corruption in Construction Public Procurement in Tanzania: A Case of Manyara Region. A Dissertation Submitted in Partial Fulfilment of The Requirements for The Award of Master of Business Administration (Corporate Management) Degree of Mzumbe University.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. USA: Sage Publications.
- Mishra, S. S. (2019). An Exploratory Study on Causes of Corruption and its Effect on Public Service Deliver. *South Asian Journal of Socio-Political Studies*, 20(1), 1-15.
- Mo, P.H. (2001). Corruption and Economic Growth. *Journal of Comparative Economics*, 29(1), 66–79.
- Ngoc Anh Nguyen ve Duc Nhuan Nguyen (2025) Anti-corruption in Vietnam - an Institutional Analysis, *Cogent Social Sciences*, 11(1), 1-25.
- Oktar, S. (2003). Yolsuzluk Ekonomisi. *T.C. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 18(1), 13-27.
- Olivier de Sardan, J.P. (1999). A Moral Economy of Corruption in Africa?. *The Journal of Modern African Studies*, 37(1), 25–52.
- Özsemerci, K. (2003). *Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri*. Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi: 27. Ankara: TC Sayıştay Başkanlığı.
- Pellegrini, L. ve Gerlagh, R. (2008). Causes of Corruption: A Survey of Cross-Country Analyses and Extended Results. *Economics of Governance*, 9(3), 245-263.
- Porta, D.D. (1997). *The Vicious Circles of Corruption in Italy*. D.D. Porta ve Y. Meny (Ed.), *Democracy And Corruption in Europe*. (ss. 35-49). London: Bloomsbury Academic.
- Qu, S. Q., ve Dumay, J. (2011). The Qualitative Research interview. *Qualitative Research in Accounting & Management*. 8(3): 238-264.
- Quah, J.S.T. (2003). Causes and Consequences of Corruption in Southeast Asia: A Comparative Analysis of Indonesia, The Philippines and Thailand. *Asian Journal of Public Administration*, 25(2), 235-266.
- Rose, P., Beeby, J. ve Parker, D. (1995). Academic Rigour in The Lived Experience of Researchers Using Phenomenological Methods in Nursing. *Journal of Advanced Nurse*, 21(6), 1123-9.
- Sakuntala, S. S., Sarakanam, S., Dhavan, A., Taggar, R., ve Kohli, G. (2024). The Complexity of Corruption and Recent Trends in Information Technology for Combating Corruption in India. *Public Administration and Policy*, 27(2), 126-139.
- Shleifer, A. ve Vishny, R. (1993). Corruption. *Quarterly Journal of Economics*, 108(3), 599–617.
- Skolnik, M. (2022). Corruption and its Impact on Protest Activities in Post-communist Europe. *European Review*, 30(3), 393-407.
- Solak, L. (2012). İşsizlik Sorunu, Türkiye’de İşsizlikle Asgari Ücret, Sanayi İstihdam Oranı ve Yolsuzluk Arasındaki İlişkinin Analizi (Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeren, G.Y. ve Saraç, Ö. (2023), Inflation and Cold Progression: An Analysis of Turkish Income Tax between 2006-2021, *Sosyoekonomi*, 31(55), 105-124

- Tanzi, V. (1998). *Corruption around the World: Causes, Consequences, Scope and Cures*. IMP Working Paper WP/98/63.
- Tarhan, R. B., Gençkaya Ö. F., Ergül E., Özsemerci, K. ve Özbaran, H. (2006). *Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri*. Ankara: TEPAV/TOBB.
- Transparency International (2023). Corruption Perceptions Index. Erişim Adresi: https://www.transparency.org/en/cpi/2023?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAjp7BhBZEiwAmh9rBR5H22MzZHd1a0GvylFoBO0Hkh-72_MsOC6DfgaYIDPe5hofj9MuGxoCFxIQAvD_BwE
- Ünalan Karakuş, E. (2023). Türkiye’de Maliye Politikalarının Yolsuzluk Algısı Üzerindeki Etkisi: 1999-2022 Dönemi İçin Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(4), 1629-1646.
- Van Rijckeghem C. ve Weder, B. (1997). *Corruption and the Rate of Temptation: Do Low Wages in Civil Service Cause Corruption*. International Monetary Fund Working Paper, (73)
- World Bank (1999). Corruption in Economic Development. Erişim Adresi: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/175291468765621959/pdf/multi-page.pdf/>
- Wraith, R. ve Simpkins, E. (1963). *Corruption in Developing Countries*, Oxford University Press, 1963, P.171.
- Yap, H. B. J., Lee, K. Y., ve Skitmore, M. (2020). Analysing the Causes of Corruption in the Malaysian Construction Industry. *Journal of Engineering, Design and Technology*, 18(6), 1823-1847.
- Yehoue, E. B. (2007). *Ethnic Diversity, Democracy and Corruption*. International Monetary Fund Working Paper. No: 218.
- Zakaria, M. (2009). Openness and Corruption: A Time-Series Analysis. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 12(2), 2009, 1-14.

CORRUPTION FROM THE PERSPECTIVE OF TURKISH CIVIL SERVANTS: A QUALITATIVE STUDY ON THE CAUSES, EFFECTS, CONSEQUENCES AND MEASURES THAT CAN BE TAKEN

Extended Abstract

Aim: The purpose of this study is to examine corruption in Turkish public administration from the perspective of public officials and to investigate the opinions of public officials on the causes and effects of corruption and the measures that can be taken against corruption. Determining the experiences of public employees, who are likely to encounter corrupt acts due to their jobs, is very important in terms of understanding corruption, identifying its causes and determining the measures to be taken to reduce corruption.

Method: Phenomenology approach, one of the qualitative research methods, was used in this study. In this phenomenological research, the subject of the research is the perceptions and experiences of public officials regarding corruption in Turkish public administration. The study sample was formed by purposive sampling method. In accordance with the purpose of this study, the people included in the scope of the study were selected from public officials on a voluntary basis. In this context, public officials from different professional groups (prosecutor, district governor, police officer, correctional officer, physician, academician, municipal staff, commissioner, nurse, migration specialist, migration specialist assistant, teacher, trustee, banker) constituted the sample of the study. Interview method was used as the data collection method in the study. The first part of the interview form includes questions about the demographic characteristics of the participants. The second part consists of questions that aim to identify the administrative, economic and socio-cultural causes of corruption, which are often referred to as the causes of corruption in the literature, and questions about the effects of corruption and measures that can be taken to prevent corruption. The interviews were conducted face-to-face, the questions were asked and explained to the participants verbally, and the answers were noted and audio-recorded by the researcher. The data analysis process started with the computerization of the answers given by the participants. Then, with the help of the NVIVO 14 package program, the data were analyzed by content analysis method, which is a frequently used analysis method in qualitative research.

Findings: According to Turkish public personnel, the causes of corruption are as follows;

Administrative Causes of Corruption: Inadequate supervision, inadequacy of administrative and penal regulations in the fight against corruption, lack of merit in the selection and appointment of public personnel, prevalence of nepotism, individualism of public personnel, lack of governance, abuse of discretion, intensity and carelessness of managers, lack of openness and transparency principles in public administration, ineffective management of financial resources, size of the institution.

Economic Causes of Corruption: Inadequacy of salaries, dysfunction in the national economy, dissatisfaction of individuals, poverty, inflation, unemployment, income inequality, political instability, waste in public expenditures, informal economy.

Socio-Cultural Causes of Corruption: Moral degeneration in society, trivialization of merit, normalization of corruption, educational deficiencies and problems, social inequality, widespread nepotism in society, citizens' fear of public officials, lack of faith, refugee density in the country.

According to Turkish public personnel, the effects of corruption are as follows;

Loss of trust in public officials and the state, economic deterioration, moral deterioration, widespread corruption that has become normalized, decrease or disappearance of social solidarity, decrease in investments, health problems, decrease in public services

According to Turkish public personnel, the measures that can be taken against corruption are as follows:

Legislative amendments and increased penalties, increased and more effective audits, training and awareness-raising activities on corruption, independent media, basing public personnel employment on merit, ensuring transparency and accountability in management, increasing economic welfare, building a strong civil society, encouraging and rewarding whistleblowing, improving salaries and wages, cooperating with international organizations, making more use of technological means, establishing an independent anti-corruption unit.

Conclusion: The results of the study show that Turkish civil servants emphasize inadequate supervision and inadequate legislation as administrative causes of corruption, emphasize inadequate salaries of civil servants and general economic problems in the country as economic causes, and think that corruption increases in parallel with moral degeneration in society. According to the participants, the most negative impact of corruption is that it undermines citizens' trust in the state and increases economic and moral deterioration. In terms of measures against corruption, Turkish civil servants focused on solving the problems that they perceived as the causes of corruption. The participants suggested that the legal legislation should be amended to increase penalties, the audit in public administration should be increased and carried out more effectively, and all stakeholders of the society should be made aware of corruption.
